

YÖN

HAFTALIK GAZETE

BU SAYIDA

ÇETİN
ALTAN

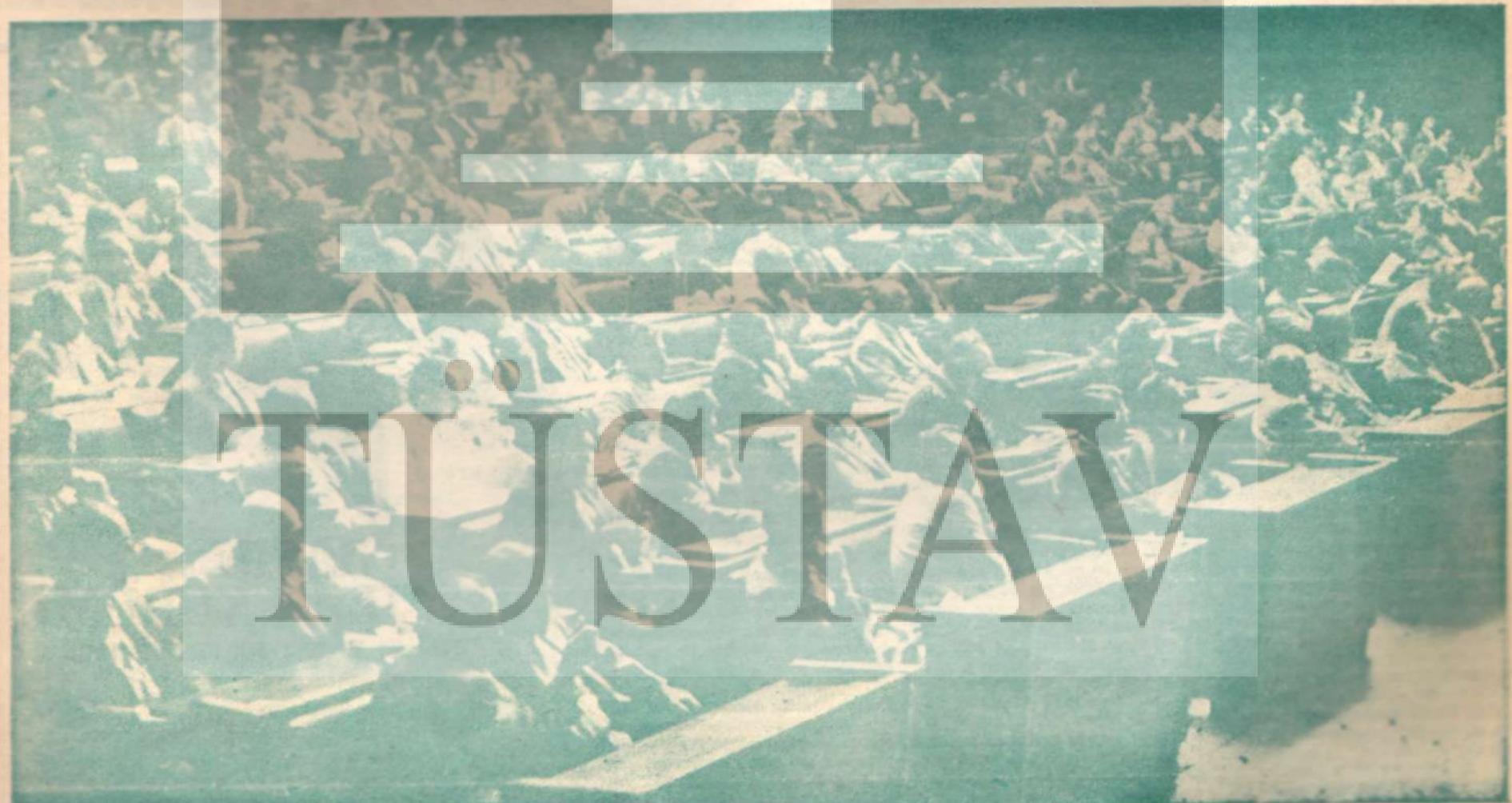
İLHAN
SELÇUK

YAŞAR
KEMAL

ORHAN
KEMAL

KIBRISI GÖZDEN ÇIKARDIK MI?

PARA... PARA... PARA!..

OKUYUCUDAN YÖN E

Düştünebilme Mutluluğu

«Benim oğlum binâ okur, düber döner bîda (bir daha) okur.» demiş bağıri yanık baba. Bizim Yöneticileriniz de yıldar yih döndip gönüp aynı seyleri okuyorlar mîlete. Bana kahrsâ bu kişiler, düşünmemem mutsuzluğu içindeler. Kendilerine sorarsanız hem de ne çok düşündürler. Bizim verimizde düşündürler. Oysa, dilişinebilme, kişiyi Jaha leri bir noktaya iteler mutlaka. Çünkü dilişinebilme, bilgi ve akıl avuçlarında nedenlerle sonucular arasındaki ilintili bulmak ve daha leri bir eausuma varmaktır. Oysa, ulusun kaderini elinde tutanları bundan 2025'yi önceki söz ve davranışları bugünküleri arasında bir ayırmak olurduğunu söyleyir. Oysa, dilişinebilme, kişiyi hızla değiştirmek. İlavalar insanları dilişinmeye zorlamaktadır. Yöneticilerimiz dilişinememe mutsuzluğu içinde yaşarlar. Dursunlar kendi kösesinde oturan birtakım vurttaşlarının dilişinebilme mutsuzluğunu erdiklerini görüyorum. Önceden on yıldan beri tâcudüm otur her yaşlarında bir ahababım var. Zeki çalıksan kabilliyeli bir insan. Bu meziveilerine karşılık yükselişen venim yapamamış. Liseden sonra evini, esençine vardım etmesi gerekmis. Bir şirkette aynı odada çalışıyorum villardır. Kapalı bir kişi, fakat tedirgin. Konusuz gülükler. Buna rağmen, bazı davranışları, sol dilişinceye vitale yüz karsı oldu hakkında bir kamptı uyardırmıştır. Bende Yargımda vanhınlınlı fırsatı dilişinceye ispatlah delikanlı. Okuduk. Ilse adları sol'a cıkmış. 88 retmenlerine «seni» söyledi vatan haini, satılmış herif, direk dis gevdiratlığı, bu komuların uzun boyut konuşulmasa bile belli olurdu. Hinden Sanırım hiçbir şey okuyuyordu. Belki gazete bile. 27 Mayısı hazırlayan olavların kavgası, yunruk sahneleriyle ilgili. 27 Mayıs oldu. Uc kişinin astığına sevindi. Bu sevincinin de kendi kafasında köklü nedenlere dayanmadığını, kuvvetle sanıyorum. Saadecce İsmet Paşa sevirdi. Çahıma arkadaşım 1961'i böyle geçirdi. Hattâ 1962 yi de.

27 Mayısla doğan ortanda memleket soruları üstline bîz de de re tepe konusur olmuştu. Bu arada, yüksek örenim yapamamış olmasından ötürü üzüntü duyduğunu, kendisine bu imkânı sağlanıyan babasını suçladımlı seziyordum. Çevresindeki, kendisini kılıçımıseyen yüksek örenim görmüş kişilerin aptalıklarını yakalamakta soursuz bir zevk duydurdı. Onların birçoğundan dâzakî olduğunu farkında idi. Fakat onların elde ettikleri imkânları erişemeyeceğini Je billyordu. Çünkü no diplomasi, ne de arkası vardı. Sittin sene o masanın memuru olarak kalacaktı. Çok buralı da «Bu iş benim mezar taşına yazılacak, ah ne desem sana peder.» dediği günler oldu. Doğrusu babasına da baksızlık ediyor. Liseyi bitirmiş olmak bu memlekette kaç kişiye nesipti?

1963 yıl ortalarında çalışma arkadaşımı, her sabah bir Cumhuriyet gazetesi ile işe geldiğini fark eder oldum. Zeki delikanlıda bir değişiklik, karınca kararına düşümeye yönelik, bir gülkîne hissediliyordu. Küçülmüşenmeden, hırpalanmadan, umutsuzuktan doğan bir uyanıştı bu. Ciddi yazarlar, kitaplar okuyordu. Artık olayların yunruk fasılılığı ilgilenmiyordu. Fakat yine de Paşacı idi. CHP'ye de sempatizan. 1964 yi geldi. Bizim ahabap, yurte ve dönya olaylarına, sorularına söyle bir yönelik yönelikti ki, bu nasil oldu ben de bilmiyorum, o glüne kadar doğru bildiği, inandığı her seye karşı bir şüphecilikti başladık kendisinde. Kurtuluverdi önyargılarından. Şimdi her sabah, bellî-

bash gazetelerin belli başlı yazılarını okumadan başlamıyor çağrışmaya. Geçenlerde Nadir Nadirin «Sol ve Sağ Üzerine» başlıklı yazısını ikimiz de okumuştuk. Arkadaşım «Aşırı sol'u ne olduğunu çok güzel anlatmış» dedi. «Yazarların bu konu üzerinde israrla durmaları, tekrar tekrar yazmaları, halka sol'a aşırı sol'un olduğunu mutlaka öğretmeleri gereklidir. Çünkü书写本 memlekette halk coğullığında sol'a karşı bir önyargı var. Sol denince Rus geliyorスキルlarına, Rusu ile de duman biliyorlar. Her sol insanı vatanı haini sanıyorlar. Halkı bu vanlı dilişinden kurtarmak istem» diye sözlerini tamamladı. Bısları söylemek arkadaşımdan bir iki yıl önceki kendisini hatırladığım ve artuk düşünenin insan olmanın mutluluğunu duyduğum gözlerinden okyordum. Bıraza sonra yine konuştu: «Yazarların bu konu üzerinde durmalarının yeterli değil elbet. Büyük coğuluk okuma yazma bilmiyor. Bileşenlerin de hepsi okumuyor. Ama köylü köy kahvesinde radyo başına topaçap memleketi yönetenlerin ne dediklerini, ne yaptıklarını dikkatle izliyor. Her türlü çıkarcı propagandasının içindeki yanlış kamaları değiştirmek için solların seslerini Meclis kürsüsünden duyurmaları gereklidir. Seçimlerde, demokrasive inanmış her tarafsız yurttaşın buna yardım etmesi bir görev bence.» Şaşkına dönüştüm. Şu karşındaki insan kısa zamanda hâaggi noktadan hangi noktaya gelmişti.

Yukarıda portresini çizmeye çalıştığım yurttaş tipi mumla aranacak sayıda değil artık. Onem verilmeyen, hatta itilecek kaktan zümrelerle temas edilince, böylesine dilişinebilme mutluluğunu ermiş nice kişiler panyor insan. Ve de bu memleketi ancak bu sağduyu yurttaşlarının aydtakı yollarla yüzeceğine inanıyor. Yöneticilerimiz yerlerinde sava dursunlar hele.

Celle CEM

Selmo petroliinin aci hikâyesi

1933 yılında başlayan petrol arama faaliyetleri her geçen yıl hızla biraz da arttı. Onem verilmeyen, hatta itilecek kaktan zümrelerle temas edilince, böylesine dilişinebilme mutluluğunu ermiş nice kişiler panyor insan. Ve de bu memleketi ancak bu sağduyu yurttaşlarının aydtakı yollarla yüzeceğine inanıyor. Yöneticilerimiz yerlerinde sava dursunlar hele.

lan para ve emek dilişinillür, kâtişan fedakârîk, gösterilen çabası getirilirse, elde edilen neticenin önemini, daha tyi kavranacaktır. Bu ugurda harcanan 52 milyon lirayı diğer bazı komşu ve Avrupa devletleri ile kıyaslaşarak, Türkîyenin asgari bir süre içinde, asgari bir giderle petrol bulduğuunu anlarız.

Ote yandan, Orta-Doğu ülkelerde kendi mali imkânları yerli ve yabancı elemanlarla petrol arastırmaları yayar, olumlu sonuç ulaşmış tek ülkenin Türkîyenin olduğunu övünerek kaydetmek gereklidir.

Raman ve Garzanda bulunan petrolieri değerlendirmek amacıyla Raman'da, önce 200 ton kapasiteli, daha sonra 1000 ton kapasiteli olmak üzere iki rafineri resisi meydana getirilmiştir. Bu iki müessese, petrol endüstrisinin yurt çapında ilk çekirdeğini resili eder.

1954 yılında çıkan bir kamulaştırma planı yapılmak istenilen petrol arastırma faaliyeti M.T.A. tarafından Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına devredilmiştir.

Ancak, Türkiye P. A. Ortaklığı, izleyen yirmi yılın yabanı şirket Petrol Dairesinden, petrol arama ruhsatı alarak arama işine başlamıştır. Bunlardan başıtanın birkaç bülgelerde birçok sondaj kuyuları açılmış ve Amerikan Overseas, Mobil ve Shell gibi bazılarla petrol bulduklarını belli etmektedir.

Bunlardan bîhassa Mobil Şirketin tutumu üzerinde durmak istedim. Yabancı şirketlere de arama ruhsatı verilmesi üzerine Mobil yıkılı sermâyesi, geniş imkânları ile derhal faaliyete geçmiştir. Yapılan açılışma gerekliliğe bu bulduğun petrolün sekizde birinci bize verecekti ki, aynı şirket bu miktarı Amerikada arazi sahiplerine veriyordu. Bu arada, yaptığı her sondajın neticesini yakalama gizlemeye, gerçekle uyumayan beyanatlarla ekâri umumiyeli ve devletin bu işe ilgilenenlerini yanıuma yoluyla tutmuştur.

Mobil Şirketi ilk sondajlarının neticesini başarı ile açtığı sırasında Türkiye'de tek bir rafineri vardı, Batman rafinerisi. Mobil'in elde ettiği ham petrolü bu rafineriye vermesi icap ederdi. İstihsal sahalarının rafinerinin yakınında da onlar için bir avantajdı. Vermediler. Çünkü, Mobil Şirketi, her ge kadar bir şirket hizmetinde ise de, gerçekle gelişmeyen memleketlerde Amerikan petrol şirketlerini organize eden bir mülâcise olarak çalışmaktadır. Mobil, elde ettiği ham petrolü kâri, ia bile olsa T.P.A. Ortaklığına devrettiği takdirde, Türkiye'nin petrol istihsalı artacak, dışarıdan, bu arada bîhassa Amerikanın yapmakta olduğu petrol ithalâtında bir kisma yapacağı muhakkaktır. Bu hal ise Mobil Şirketinden ziade Amerikan'a şeref gelmeyecekti.

Mobil Şirketinin açılışına katılanlar arasında T.P.A. Ortaklığı, 20 yıllık uzun bir süre içerisinde büyük bir çaba ve direnme ile görevde yerine getirmeye çalışmıştır. Yurdun tümü bülgelerinde 281 struktur sondajı, 551 arama sondajı olmak üzere, irili ufaklı 83 petrol sondaj kuyusu açılmıştır. Ramanda ilk petrol 20 Nisan 1946 tarihinde bir numaralı kuyuda bulunmuştur. (Garzanda 9 Mart 1947). Böylece devlet hesabına çalışmaya başlandıktan yedi yıl sonra Ramanda, 14 yıl sonra Garzanda petrol bulunmuş oluyordu.

Yurdumuzda bu konuda skü-

3 Amerikan'dan elde edilen petrol, ilelebet hem Amerikanın her geçen gün bir misli daha artan yoğunmasına ve hem de yardım etmeyeceğini devletlerin taleplerine cevap veremezdi. Bir gün gelecek kendi ihtiyaç olan miktarı ile etmekte güçlük çekecekti. Bu durumda, yardım sayesinde bir devletin devletin içine alındığı tâkîde, aynı kuyuların 40 bin varil istihsal yapılabileceği ifade olunmaktadır.

Şimdi, düşüncelerde beliren bir sorunun cevabını araştırıralım. T.P.A.O. Schmonas elden kaçırmasından sorumlu mudur, değil midir? Şüphesiz sorumludur. Zire bu şirketin, dünya petrol siyaseti hakkında mafîmat sahibi olması, gerekirken, elinin içindeki sanayi ya da istihbarata dayanarak kaybetmesi affedilir bir hatâ değildir. Pan Oil tarafından kendilerine teknik yapılmış bir PIPE-LINE İHTİFALI

Mobil Şirketi, Selmo'da bol miktarda petrol bulanca, Batman - İskenderun arasında döşenmesi kararlaştırılan Pipe-Line (boru hattı)ının yapılması işin kendi sine verilmesi icap ettiği hususunda israr etmiş, gerekçe olarak da elde edilen gâlîlik istihsal durumunu ileri sürmüştür.

Mobil Şirketi, Selmo'da bol miktarda petrol bulanca, Batman - İskenderun arasında döşenmesi kararlaştırılan Pipe-Line (boru hattı)ının yapılması işin kendi sine verilmesi icap ettiği hususunda israr etmiş, gerekçe olarak da elde edilen gâlîlik istihsal durumunu ileri sürmüştür. «Mobil şirketi olarak biz, bu hattı döşeyelim, siz buna göre ücreti mukabilinde istifade edin» deumıştır. İki şirketin ileri gelenleri arasında yapılan görüşmeler bir netice vermemeyince, işin önemi kadar akselti. Paşa, bu konuda kesin bir ifadeyle «Hayır, biz yapacağuz, siz bundan ücreti mukabilinde istifade edeceksiniz» enini verince emitler suya döldü.

PIPE-LINE İHTİFALI

Mobil Şirketi, Selmo'da bol miktarda petrol bulanca, Batman - İskenderun arasında döşenmesi kararlaştırılan Pipe-Line (boru hattı)ının yapılması işin kendi sine verilmesi icap ettiği hususunda israr etmiş, gerekçe olarak da elde edilen gâlîlik istihsal durumunu ileri sürmüştür. «Mobil şirketi olarak biz, bu hattı döşeyelim, siz buna göre ücreti mukabilinde istifade edin» deumıştır. İki şirketin ileri gelenleri arasında yapılan görüşmeler bir netice vermemeyince, işin önemi kadar akselti. Paşa, bu konuda kesin bir ifadeyle «Hayır, biz yapacağuz, siz bundan ücreti mukabilinde istifade edeceksiniz» enini verince emitler suya döldü.

SAŞİRTMACA

Mobil'in Selmo'da açtığı 4 numaralı kuyu, T.P.A. Ortaklığıının aynı yerde bulunan arama sahanasına 2200 metre yakınlıkta. Selmo'da bol miktarda petrol bulunması üzerine T.P.A.O. bu sahadaki çalışmalarını hızlandırmıştır. Bunu görmen Mobil idarecileri, T.P.A.O. yöneticilerini unutmadı, kırılganlıkla kırılganlıkla birlikte çalışmak istediler. Gerekçeleri ise çok basit esasları dayandırdı.

Derhal sondaj faaliyetine girinen Mobil, Türkiye'nin en zengin petrol sahanasına her kuyuya takarak sıkça kapatmış, istihsalę ağzamıştır.

(Bu konu bir zamanlar, Pariş'te da münakaşa edilmiştir.)

Bundan gayesini şu noktalarda özetliyebiliriz:

1 Mobil Şirketi ilk sondajlarının neticesini başarı ile açtığı sırasında Türkiye'de tek bir rafineri vardı, Batman rafinerisi. Mobil'in elde ettiği ham petrolü bu rafineriye vermesi icap ederdi. İstihsal sahalarının rafinerinin yakınında da onlar için bir avantajdı. Vermediler.

Çünkü, Mobil Şirketi, her ge kadar bir şirket hizmetinde ise de, gerçekle gelişmeyen memleketlerde Amerikan petrol şirketlerini organize eden bir mülâcise olarak çalışmaktadır.

Mobil, elde ettiği ham petrolü kâri, ia bile olsa T.P.A. Ortaklığına devrettiği takdirde, Türkiye'nin petrol istihsalı artacak, dışarıdan, bu arada bîhassa Amerikanın yapmakta olduğu petrol ithalâtında bir kisma yapacağı muhakkaktır.

Bu hal ise Mobil Şirketinden ziade Amerikan'a şeref gelmeyecekti.

2 Mersin Rafinerisinin açılışına katılanlar arasında T.P.A. Ortaklığı, 20 yıllık uzun bir süre içerisinde büyük bir çaba ve direnme ile görevde yerine getirmeye çalışmıştır. Yurdun tümü bülgelerinde 281 struktur sondajı, 551 arama sondajı olmak üzere, irili ufaklı 83 petrol sondaj kuyusu açılmıştır. Ramanda ilk petrol 20 Nisan 1946 tarihinde bir numaralı kuyuda bulunmuştur. (Selmo'da 9 Mart 1947).

Bölgece devlet hesabına çalışmaya başlandıktan yedi yıl sonra Ramanda, 14 yıl sonra Selmo'da petrol bulunmuş oluyordu.

Fakat sonraki 15 yıl boyunca, T.P.A.O. Ortaklığı, 2000 kuyuya 400 bin liralık boru indirmiştir. Bu kârdaçık izah ile Mobile'ın

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

etkili

BAKİŞ

Hayallerin çöküntüsü**OLAYLAR**

Hükümet değişikliğinden bu yana olaylar hızla gelişmektedir. Politikacılar bir yandan TRT ile uğraşmakta ve radyonun bağımsızlığını yaralıracak tasarılar getirmektedirler. İstanbul Şehir Tiyatrosu Belediye politikaclarının tehditleri altındadır. Kitap toplatma furyası başlamıştır. Öğrenci teşekkülerinde sert mücadeleler hüküm sürmekte ve menfaat çevrelerinin basın üstündeki baskılıları halkoyunu ayağa kaldıracak hâdiseler yaratmaktadır.

Bunların yanısıra Akhisarda İşçi Partisinin toplantısına çapulcular sürüsü hücum etmekte, idari makamlar gevşek bir seyircilikle işi geçiştirmektedirler. Ve aynı makamlar Kozlu'da grev yapan işçilerin üstüne ateş açıracak kadar hırslı ve düşüncesiz davranışlara kendilerini kaptırmaktadırlar.

Celtek'teki griz faciası maden işçilerimizin içinde bulunduğu insanlık duş şartları bir daha gözler önüne sermektedir. Tütün ekicileri karşısında hükümetin aldığı tavır, aracı tüccarları tutmaktan ibaret olmuştur.

Ve bütün bunların peşinden maaşlarını 1200 lira zamla 5550 liraya çıkarmak kararına milletvekilерimiz beyaz oy kullanmaktadır.

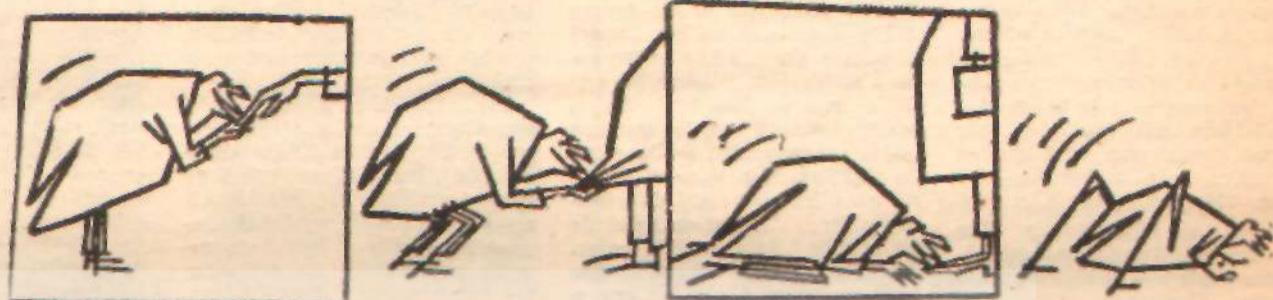
HAYAL KIRIKLIĞI

Manzara hazindır. Ve kısacık tecrübe, «Milletin arzuladığı hükümet» efsanesini yıkacak kararının alınmasıyla sonuçlanmıştır. Bunun yanısıra hükümet değişikliğinden cesaret alan bazı çevrelerin tiyatro, basın, kitap, radyo gibi fikir yayma vasıtaları üzerinde baskı hareketlerine girişmeleri ters tekkiler yaratmaktadır. Huzur ve güven hikâyesi artık ağızlara alınmamakta, buna karşılık son hükümet değişikliğinde öncü rolünü oynayan Adalet Partisi ekibi kendi partisi içinde bile geniş tartışmala yol açacak bir çıkmazın içinde bulunmaktadır. Adalet Partisi Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Süleyman Demirel'in pek talihsiz Masonluk hikâyesi gülümsemelerle anlatılmakta, ve Ereğli Demir Çeçlik yolsuzluğunda dosyalanması turduktu koltuk bakımından pek mânidar görülmektedir. Demirel'in kalkınma konusunda söylediği yuvarlak sözler, basın edebiyatının alav konusudur.

NİCİN BÖYLE

Süleyman Demirel'de bir yeni liderin rüyasını görmeye ve halka bu rüyanın aldatıcı tabirlerini yuturmayla çalışanlar daha ilk adında yenilgiye uğramışlardır. Türkiye'nin meselelerini bilmeyen ve anlamayan iyi niyetli çevreler ise şaşkınlık içindedirler.

Mesele basittir: Demirel kırk yaşına rağmen, seksen yaşında fnö. nü'nün kafa bakımından gerisinde kalmış bir insandır. Mesuliyet mevkilerine çıkmazdan önce ve çıktıktan sonraki konuşmaları bu hazırlığın açık belgeleridir. Türkiye'de 1960'dan önce denenmiş ve gümbür gümbür yıklılıp iflas etmiş bir kalkınma görüşünün şampiyonluğunu 1950'lerden çok daha zor şartlar altında yürütme-

TURHAN 62'den

ge çalışmak talihsizliği, Demirel efsanesini doğmadan bitirmek istedidindir.

Türkiyenin bugünkü muazzam problemlerine İsmet Paşa gibi çeşitli imtihanlardan geçmiş ve bilen mis bir şöhret yetmezken, İsmet Paşa'nın bugün bulunduğu düzeyden daha geride bir zihniyetin temsilcisinden medet ummak hiçbir sağıduyu sahibinin harcı değildir.

Türkiyenin İsmet Paşa'nın arkasında kalmış değil, önüne çıkmış liderlere ihtiyacı vardır.

Süleyman Demirel olayı, belki de Türkiye'deki lider buhranı problemi bir devamıdır. Amerikan modelinde biçilmiş bir kafaya az gelişmiş ülkelerin devleşmiş davalara deva aramak, kocakarı ilaçlarından kanser tedavisi beklemek gibi birşeydir. Tek endişesi statükonun devamı olan dış ve iç çıkar çevrelerinin arzularını iktidár kolottage temsil ederek Türkiye'yi kalkınma yoluna sokabilmek imkânsızlığı, artık ispatlanması gereksiz bir gerçek olmuştur.

VE KİMİN ADAMI?

Bunların yanısıra Demirel kendinden önce kendisine ışık tutmuş ustalarının karşılaşmadığı bir muhalefetin karşısına çıkmak talihsizliğindedir. İsmet Paşa hükümetinin çekilmesinden sonra Türkiye'de çok önemli bir hâdise daha ortaya çıkmıştır ki o da sudur:

1965 Türkiye'sinin muhalefeti, artık siyasi değil, sosyal ve iktisadi alanındaki muhalefettir. Buna da, açıkça sosyalist fikirlerin muhalefeti diyebiliriz. Milliyetçilik temellerinden güç alan bu akımın özelliği sudur: Muhalefet, yalnız içerdeki menfaat çevrelerine değil içerdeki menfaat çevrelerini destekleyen yabancılarla doğrultulmuştur. Beynemile kapitalizmin Türkiye'deki işbirlikçileri durumdan farklılaşmışlardır. Kendi çıkarlarını Türkiye sınırları içinde korumak ve yürütmek için kurdukları şebekelerin içyzü gün geçikçe ortaya çıkmaktır, halkın doğuları birer birer öğrenmektedir.

Toplumcu muhalefetin güçlü rüzbârı toplumculukla ilgisi olmamış çevreleri de sürüklmektedir. Akla, sağduyuya ve bilgiye dayanan ve elle tutulur meseleleri halkoyu önünde inceleyen bu muhalefet, demokrasi kelimesini lüzumsuz bir fantezi, ve özgürlük kelimesi-

ni faydasız bir edebiyat vasıtasi olmadan kurtaracak düzeye ulaşmıştır. Şimdiye kadar demokrasi ve özgürlük kavramlarını kendi çırakları yönünde yontmak marifetini göstermiş menfaat çevreleri, halkın cephesinin uyanışını geciktirmek için bol ilânlı gazeteleri, bol ücretli profesörleri, bol paralı elemanları, rotatifleri, propaganda vasıtaları ve bütün maddi imkânlarıyla çabalamaktadırlar.

NAFILE...

Ancak bütün bunlar milli uyancı engellemek söyle dursun memleketicin sağlam kuvvetlerinin gözlerini daha da açmaktadır. Türkiye sosyalizm Millî Kurtuluş mücadelesinin gelişiminde kendisini bulmaktadır. Yabancı petrol şirketlerinin ücretli uşakları, yabancı sermayenin satılmış temsilcileri, kökü dışında şirketlerin işbirlikçileri, kökü dışında şirketlerin işbirlikçileri birer birer halkoyu üzerinde teşhir edilmektedir. Türkiye Amerikaya satanların zillet devrinin oyunlarını sürdürmeye hâlyaları, bu muhalefetin karşısına erimektedir. Meselâ bir CENTO'nun Türkiye'de oynadığı rol bütün bir Türkiye hikâyesini gözler önüne sermek bakımından yeter de artar bile...

BİR ÖRNEK

CENTO'nun dört ortağı vardır. Türkiye, Pakistan, Iran, İngiltere.

CENTO'nun askeri bakımından ne olduğu ve ne olmadığı konusulmaya bile demez. Ancak CENTO'nun önemi «Ortadoğu'ndan Yıktıcı Faaliyetlerle Mücadele Komitesi» yüzünden Türkiye için bahis konusudur.

Bu komite Amerikadan aldığı dolarlarla Türkiye içinde sözüm ona yıktıcı faaliyetlerle mücadeleye yatırım yapmaktadır. Bu yatırımın nereklere hasredildiği bilinmeğe değer.. CENTO'nun en parlak ortağı İngilterenin, surf petrol politikasını yürütmek için Ortadoğu'ya çalıştığı söylemenin değmez. Ve Majestelerinin temsilcileri, Türkiye'deki Yıktıcı Faaliyetler Komitesinde İngilterede serbest olan firmları kovalamak için gayretli görev almaktadır. İngiltere siyasi partileriyle, parlamentodaki tem-

silcileriyle teminat altında bulunan sosyalizmi Türkiye'de yıktıcı faaliyetlerden sayan İngilterenin durumu pek gariptir. Aslında, içsilerimize düpedüz bir müdahale olan «CENTO Yıktıcı Faaliyetlerle Mücadele Komitesi» Türkiye'deki milliyetçilerin petrol bağımsızlığı mücadelesi için büyük ve tehlikevi bir kuvvettir. Çünkü Anglo-Sakson petrol şirketleriyle Türk petrolerinin bağımsızlık savaşını sürdürmektedir. Türkiye'de petrol bağımsızlığı isteyen çevrelerin, yıktıcı faaliyetlerde bulunmakla itham edildikleri de bir gerçektir.

Yabancı kapitalistlerin Türkiye'deki çıkarlarını korumakla vazife olanların faydasına imzalanmış antlaşmaların gözden geçirilmeleri gereklidir. Türkiye içindeki yıktıcı faaliyetler ancak Türkiye'nin milli menfaatlerine göre tesbit edilmelidir.

FAKAT...

Milletlerarası sermayenin kontrol altına girmiş böylesine bir Türkiye'de milletlerarası sermayenin temsilcileri liderliğinde bir kalkınma yolunu aramak hayaline kapılmış olanlar, hükümetin daha ilk icraatında hayallerinin yıkıldığını görmüşlerdir. Kapitalist emperyalizmin işbirlikçileri Türkiye için gereksizdir. Bunların liderliğinde atılan her adım hüsran olacak, bağımsızlığımızı biraz daha kaybetmek pahasına iç huzursuzluğun ve fakirliğimiz biraz daha artacaktır.

Bugün Türkiye dâvası, bağımsızlık, özgürlük ve haysiyet dâvasıdır. Yabancıların ipoteklerini kırmadan kendi milli kaynakları mizi değerlendirmeye, kalkınma gücünü harekete geçirmeye ve fâsih dairesi kirmaya imkân yoktur.

Bu gerçeği anamış liderler yerine «Geçmişte Bugün» hâlinde kapılanların temsilcileri Türkive kurtarmaya kalkıyor. Kendi yıl kintilerinin içinde bulunanların memleket konusunda yapacakları birşey yoktur. Nitekim işte yeni kabine... İşte olaylar... İşte huzur-suzluk... İşte güvensizlik... Ve işte umutsuzluk...

Hem de kısacık bir sürede bu sonuç, ters taraftan büyük bir başarı sayılmalıdır.

İlhan Selçuk

Hükümet, Kıbrıs'ı gözden çıkardı mı?

Anglosaksonların yeniden dümen suyuna giriliyor...

Kıbrıs konusunda, henüz tam bir teşhis konulması güç olan bazı esrarlı olaylar cereyan ediyor: Muhtemel bir Türk-Yunan çatışmasına karşı askeri tedbirler alınmış bir sırada, Batı basını Ankara-Atina mütarekesinden söz ediyor. Rum basını Türk-Yunan müzakerelerinin başladığını yazıyor. Merkezdeyken Kıbrıs İşlerine bakan Büyükelçimiz Turhan Taluy'un Atina temasları, müzakere başlangıcı şeklinde yorumlanıyor. Cenevrede, Acheson'un muaviniğini yapan Kıbrıs meselesiyle yetkili Amerikalı Dışişleri Bakanı - Mütesser Yardımcısı John Jenergan, CENTO dönüsü, Ankara ve Atinada gizli, uzun ve ısrarlı temaslarda bulunuyor. Washington'da, Amerikan ve İngiliz Dışişleri Bakanları, diğer meseleler arasında Kıbrıs işini ele alıyorlar. Bütün bunların yanı sıra Ürgüpünün bir arabulucuk göreviyle Türkiye'ye gönderildiği anlaşılan eski dostu gazeteci Drososu verdiği beyanat var. Sonradan yalanlanmak zorunda lıman beyanatı, şimdiye kadarki Kıbrıs poli-

tikasından tamamen ayrıldığımızı ve 1959 anlaşmalarını bir kenara ittiğimizi belirtir endişe verici ifadelerle dolu: «Adamın savunması tehditlenmiştir, bu bizi ilgilendirmez. Bizi ilgilendirmen, orada bulunan soydaşlarımızın eziyet çekmeleridir. Basıktır, altın da yaşamalarıdır. Hayatın en büyük nimetlerinden istifade etmemeleridir... Makarios belki de bu şekilde davranışmakla onları Ada'dan gitmeye zorlayacağını sanıyor. Şayet böyle bir şey olursa, biz kendilerine kucagini açacak, kendilerine her türlü yardım yaparak, Türkiye'ye yerleşmelerine çalışacağız.»

Yalanlanmakla beraber, eski bir dosta verilen bu beyanat yepeni bir politikanın esasını ortaya koymaktadır. Herseyden önce Adanın savunmasının tehditlenmesinin, 1959 anlaşmalarına göre, bizi ilgilendirmesi gerekmektedir. Adanın savunması bizi ilgilendirmez demek, 1959 anlaşmalarını yok sayıyoruz anlamına gelmektedir. Şimdi anlaşma bir tarafa bırakılmakta,

Türklere biraz hayat hakkı tanınması, tanımaza Anadoluya göç fikri ileri sürülmektedir. Bu, Kıbrıs'ı gözden çıkarmak demektir.

Bu hayret ve endişe verici söller, elbette yalınlanmıştır. Ne var ki, Hükümetin Kıbrıs konusundaki görüşleri, endişeleri giderici nitelikte değildir. Hükümete göre, Adada müdahale imkânı kapanmıştır. Müdahale evvelce mümkünü, fakat bu fırsat kaçırmıştır. Şimdi Adaya, Amerikan, İngiliz ve Rus silahlaryla mücadele Kıbrıs ve Yunan askerleri yığılmıştır. Diğer taraftan, Kibristaki Türk cemaatinin durumu gittikçe kötüleşmektedir. Zaman, Makarios'un lehine çalışmaktadır. Esasen Makarios'un politikası, Türk cemaatini bezdirerek mukavemetin kendiliğinden çökmesini sağlamaktır. Mukavemet çökünce, dava kaybedilmiş olacaktır.

Mesele bu şekilde ortaya konuluncas, elbette ki, müzakereye yanaşma ve asgariye rıza gösterme fikri hâkim olmaktadır. Halbuki şimdiye kadar, bugün de reddedilmemiş olmakla beraber, dava askeri plânda da bir Türk-Yunan meselesi şeklinde ortaya konmuş, bir cephenin zayıflığının, diğer cephelerde kuvvetli olduğumuzu göre, fazla önem taşımadığı ileri sürülmüştür. Şimdi mesele daha kötüsü bir gözle ele alınmakta ve kötü şartlarla bir müzakere imkânlı ortaya çıkmaktadır. Nitelikim bu endişelerledir ki, eski Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, Çarşamba günü Milliyet'te çıkan yazısında Türk-Yunan müzakerelarının şartlarının neler olması gerektiğini açıklamıştır: «... Türkiye ile Yunanistan arasında anlaşılması yerli ve eenevi bazı çevrilerce istenen, ve bizim de fayda ve hizmete tamamıyla kani olduğumuz karşılıklı müzakerelerin başarılı olması için bir takımı şartlara dayanması tâizüm vardır. «Bu şartlar, yukarıda da kısmen açıkladığımız gibi sunlardır:

1 — 1960 tarihli Kıbrıs anlaşmalarının ve Anayasasının yürürlüğü hususunda, ilgililerin peşin ikrarı;

2 — Türk cemaatine can ve mal emniyetini sağlayacak münzâm teminâta muvafakat edilmesi.

Müttefiklerimizin, Atina'da ve Lefkoşa'da yaptıklarını İslâmiğimiz telkinlerin müessis olması için, telkinlerini bu belirtilmiş şartlara bağlamaları zaruridır.

Yeni Hükümet, Anglosaksonların baskısı altında, bu iki zorlu şartı yerine getirmeden, hiç deşîf seçimlere kadar bir müttâreke sağlamak için, Yunanlarla müzakereye gitmeli intibâî vermektedir. Tabii ki, buna C.H.P.'nin, özellikle İnönü'nün tasvibini almadan gerçekleştirilmek kolay değildir.

GÖRÜŞLEN KONULAR

Başkonsolos, «Toplantılarda hangi konular görüşüldü?» sorusuna, «Petrolün millileştirilmesini, oldukça büyük bir açıklıkla Kıbrıs meselesini konuştu. Toprak reformu üzerinde durduk. Benzeri birçok konuya karşılıklı olarak inceledik» cevabını vermiştir.

TEMASLAR DEVAM EDECEK

G. Lewis Schmidt bu kaftılı toplantıların devam etmeyeceğini yoluyla bir sorumlu olarak karşılaştı. «Bu toplantılar devam ettirmek benim samimi arzumdur. Başkonsolosluğum varlığıyla yapabilmek için, bulunduğum bölgemde çeşitli halk gruplarının ve siyasi partilerin, dostluğumuza ilgilendiren meselelerle ilgili görüşlerini öğrenmem icabeder.

ÇİZMEDEN YUKARI ÇIKAN KONSOLOS

Amerika'nın İzmir'de bir Başkonsolosu vardır. Bu Başkonsolosun girişip çıkmadığı yer yoktur. Üniversite talebelerinin kantinlerine bille gider ve onları memleketle oy kullanmasına sahip partiyle desteklenenlerini tavsiye eder! Başkonsolos G. Lewis Schmidt'in bu marifetli gazetelere de gezer, fakat üzerinde durulmaz. Başkonsolos, şimdi A.P. ve C.H.P.'nın II yönetim kurulu üyeleriyle toplantılar yapmakta, onları petrolün millileştirilmesi, toprak reformu, Kıbrıs gibi meselelerde aydınlatmakta ve aydınlatmaktadır.

Şimdi Demokrat Izmir gazetesinde yayınlanan şu haberı okuyunuz:

Birleşik Amerika'nın İzmir Başkonsolosu G. Lewis Schmidt, C.H.P. ve A.P. İzmir İl yönetim kurulları ile ayrı ayrı günlerde iki özel toplantı yapmıştır.

Başkonsolosun verdiği bilgiye göre, birincisi 10 Mart 1965 günü C.H.P. İl yönetim kurulu, ikincisi 16 Mart 1965 günü A.P. İl yönetim kuruluyla yapılan bu toplantılarında, özellikle Kıbrıs meselesi üzerinde durulmuş, bu arada, petrolün millileştirilmesi, toprak reformu ve benzeri konular da görüşülmüştür. Son olarak, Başkonsolos tarafından, Amerika Dışişleri Bakan Yardımcısının Orta Doğu ve Güney Asya İşleri Muavini John D. Jenergan şerefine verdiği akşam yemeğinde, C.H.P. ve A.P. İl Başkanları bir araya Başkonsolos ve Jenergan ile yine Kıbrıs meselesini konuşmuşlardır.

SCHMIDT'IN DEMECİ

Dün kendisiyle görüştüğümüz Amerikan Başkonsolosu Schmidt, toplantılarla ilgili olarak gazetemize şu demeci vermiştir:

«Bu toplantılarından maksat Türk halkını temsil eden 2 siyasi partinin Türkiye ve Amerika arasındaki çeşitli konular hakkında ne düşündüklerini öğrenmek ve bu konularda onların soracakları soruları cevaplandırmaktır.

Bu meyanda benim memleketim ve hükümetimin görüşleri hakkında yanlış bilgileri varsa onları da düzeltmek istedim. Her iki parti ileri gelenleriyle resmi münasebetler dışında bir dostluk temin ederek tam bir açık yüreklikle sorularını cevaplandırmak ve zihinlerinde yerleşen bazı istifhamları aydınlatmak arzusunu duyduymuş.»

GÖRÜŞLEN KONULAR

Başkonsolos, «Toplantılarda hangi konular görüşüldü?» sorusuna, «Petrolün millileştirilmesini, oldukça büyük bir açıklıkla Kıbrıs meselesini konuştu. Toprak reformu üzerinde durduk. Benzeri birçok konuya karşılıklı olarak inceledik» cevabını vermiştir.

TEMASLAR DEVAM EDECEK

G. Lewis Schmidt bu kaftılı toplantıların devam etmeyeceğini yoluyla bir sorumlu olarak karşılaştı. «Bu toplantılar devam ettirmek benim samimi arzumdur. Başkonsolosluğum varlığıyla yapabilmek için, bulunduğum bölgemde çeşitli halk gruplarının ve siyasi partilerin, dostluğumuza ilgilendiren meselelerle ilgili görüşlerini öğrenmem icabeder.

Toplantılardan maksat, sadece opitik konuları konuşmak değil, kendisileyi tanışmaktan hakikaten çok zevk duydum ve sevdigim bu güzide topluluklarla dosdoğru idame ettim. Onları da beni aynı derecede sevmeleri en samimi temennimdir. İşte, bu toplantılar devam etmemi samimi olarak istememin de sebebi budur. Yakın bir zamanda kendileriyle tekrar buluşacağımıza umut ediyorum.»

Çizme seviyesini çoktan aşan Başkonsolosun girtağımıza sınımadığına mı şükkedelim?..

Kıbrısta yaşı bir Türk mücahidî Boşuna mi çarpıştı?

gelişti hayli uzayacaktır. Bu arada, Acheson'un muavini John Jeregan, meydâni boş bulmuş ve Türk Hükümetini aklı selime cağırmıştır. Amerikanın aklı selim anlayışı ise, Bülent Ecevit'in Salı günü Milliyet'te yazdığı üzere Enosis'tir. Ecevit, Anglosaksonların Kıbrıs politikasını söyleye açıklamaktadır:

1 — Kıbrıs, bağımsız kalmamalıdır.

2 — Kıbrıs, bölünmemelidir.

3 — Anlaşmaların ve insanlık duygularının gerekli kaldırıldığı dumurlarda bile, Türkiye Kıbrıs'a askeri müdahalede bulunmamalıdır. Çünkü bulunursa, Türkiye ile Yunanistan çatışabilir, o yüzden de Doğu kanadı kopar.

4 — Kıbrıs, Yunanistan'a bağlımalıdır. Çünkü, özellikle, bütün yukarıda tehlîke olabilecek ve Kıbrıs, Yunanistan doğusundan NATO planına girmiş olur.

Gördüğü gibi Anglosaksonlar için NATO'yı ve Kıbrıs'taki işlerini garanti altına almakta başka bir mesele yoktur. Anglo-Amerikan baskısı ve telkinini altında cereyan edecek müzakereleler, Acheson planlarının ispat ettiği üzere, az veya çok tâizül bir Enosis'ten başka sonuç vermez. İnönü, bunu sabırıa denemis ve görmüştür ki, Kıbrıs meselesinde kuvvetli bir duruma gelmemiz, ancak Türkiye gibi Enosis'e karşı olan Sovyetler Birliği'nin ve bağlantısız filkelerin desteğini sağlamakla mümkündür. Nitelikim Sovyet-Türk yakınlaşması, Gromyko'nun federasyon sözünü, çeşitli ihtiyallerden bir şekilde de olsa, telâfuz etmesini sağlamış ve Birleşmiş Milletlerdeki durumumuz derhal kuvvetlenmiştir. Ancak bunun üzerinden ki Anglosaksonlar, Türkiye'ye karşı daha dik katlı ve tâizükâr davranışa zorunlulığını anlamışlardır. İnönü Hükümeti, istifa zorunda bırakıldığı zaman, diplomatik planla kuvvetli durumdaydı. Ne var ki, yeni Hükümet, Gromyko davetini yenilemeye çok gecikmiştir. Bu yüzden Gromyko'nun Türkiye'ye

«Nasihat istemiyoruz» diye Amerikan Büyükelçisine sert çıkışlar yapmasına rağmen, Sovyetler içindeki gelişmeyi duraklatmıştır. Gromyko daveti geciktirmiştir ve tarafalar bir beklemeye durumuna girmiştirlerdir. Amerikan propaganda teşkilatı, Adalarının elindeki NATO silahlaryla unutarak, Sovyet uçak-savar füzelerinin Ada'ya yerleştirildiğini yâymakta, bir kisim Türk gazeteleri bu haberlere geniş şekilde yer vererek, Sovyet-Türk münasebetlerini bozmaya çalışmaktadır.

1 — Kıbrıs, bağımsız kalmamalıdır.

2 — Kıbrıs, bölünmemelidir.

3 — Anlaşmaların ve insanlık duygularının gerekli kaldırıldığı dumurlarda bile, Türkiye Kıbrıs'a askeri müdahalede bulunmamalıdır. Çünkü bulunursa, Türkiye ile Yunanistan çatışabilir, o yüzden de Doğu kanadı kopar.

4 — Kıbrıs, Yunanistan'a bağlımalıdır. Çünkü, özellikle, bütün yukarıda tehlîke olabilecek ve Kıbrıs, Yunanistan doğusundan NATO planına girmiş olur.

Gördüğü gibi Anglosaksonlar için NATO'yı ve Kıbrıs'taki işlerini garanti altına almakta başka bir mesele yoktur. Anglo-Amerikan baskısı ve telkinini altında cereyan edecek müzakereleler, Acheson planlarının ispat ettiği üzere, az veya çok tâizül bir Enosis'ten başka sonuç vermez. İnönü, bunu sabırıa denemis ve görmüştür ki, Kıbrıs meselesinde kuvvetli bir duruma gelmemiz, ancak Türkiye gibi Enosis'e karşı olan Sovyetler Birliği'nin ve bağlantısız filkelerin desteğini sağlamakla mümkündür. Nitelikim Sovyet-Türk yakınlaşması, Gromyko'nun federasyon sözünü, çeşitli ihtiyallerden bir şekilde de olsa, telâfuz etmesini sağlamış ve Birleşmiş Milletlerdeki durumumuz derhal kuvvetlenmiştir. Ancak bunun üzerinden ki Anglosaksonlar, Türkiye'ye karşı daha dik katlı ve tâizükâr davranışa zorunlulığını anlamışlardır. İnönü Hükümeti, istifa zorunda bırakıldığı zaman, diplomatik planla kuvvetli durumdaydı. Ne var ki, yeni Hükümet, Gromyko davetini yenilemeye çok gecikmiştir. Bu yüzden Gromyko'nun Türkiye'ye

gelişti hayli uzayacaktır. Bu arada, Acheson'un muavini John Jeregan, meydâni boş bulmuş ve Türk Hükümetini aklı selime cağırmıştır. Amerikanın aklı selim anlayışı ise, Bülent Ecevit'in Salı günü Milliyet'te yazdığı üzere Enosis'tir. Ecevit, Anglosaksonların Kıbrıs politikasını söyleye açıklamaktadır:

POLİTİKA ve ÖTESİ

MAH İDİ, MAH-MİT OLUYOR!..

Şu hikâyeyi lütfen dinleyiniz: Tanıtlıklarım dan biri, devletin İştirakî olan şirketlerden biri ne girmek ister. Buna aracılık eden de devrin Baþbakânı... Hem Baþbakânım, hem de şirketin adını vermiþorum. Baþbakân «Yabancı deðildir, alın...» gibilerden ilgiliñere telefon eder. Bir gün, beþ gün, on gün... Bir türlü almazlar... Sonunda tanık atlatıldığını anlar, başının çaresine baþkar.

Baþbakânlık, şimdiki Maliye Bakanlığının bulunduğu yerdeðdir. Ordan şimdiki yerine taþınır. Taþınırken de, evraklar, defterler, kâğıtlar, sunun bunun elinde kalır. Tanıðığın bir Ozel Kalem Müdüriðü tanıðığı vardur. Günün birinde bîzim tanıðığa, bir pelür kâğıda yazılmış bir kâğıt verir. (Bu kâğıt hâlâ bendedir.) Uzerinde makine ile yazilar, bilgiler vardır. Bir de kaþeler basılmıştır: Gizlidir. Devlet sırriður. Kimse ye gösterilmez. Baþşâmin eLINE geþerse yurtmahdîr. Tepede, yine makine ile kocaman bir Mah yazmışdır. (Millî Emniyet Hizmetleri demekler.)

Bizim tanıðık bunu dikkate okur, inceler. Gerçî en gözlinin gizliñi ñürt, kendisi hakkında bir kovusturmaya gecmiş, şirkete girip girmemesi hakkında bilgi toplamıştır. Ama bilgilerin hep si yanlıþır. Once doğum tarihi, doğum yeri yanlıþır. Sonra ögrenim derecesi yanlıþır. Askerden önce lise mezunudur, fakat askerde iken üniverstite ñütilâhârlarına girmiþ ve bittirmiþtr. Emekçi ve Köylü Partisi üyesi diye yazmışlar, bu partide, bir başka partide de ömründe girmemiþtir. Bir derneðin yönetim kurulu üyesi olduğunu yazmışlar; oysa bu derneðin üyesi olmuş ama yönetim kurulu üyesi olmamıştır. Sonunda bir alay gerekli bilgi... Karar da su: «Gövenilmez, devlet surri verilmez, kuruluðuñ dîzene aykırı düşünceler sahibidir.

Analar ki, kendisini şirkete, bu belgeden (!) örtüri alımanıþır. Aradan geçen süre içinde iktidar sahipleri ile sıkı fikrî olmuþtur. Yemeleri içmeleri ayrı gitmez, her toplantılarında bulunur, hatta siyasi bir takım kararlarında düşüncelerini sorarlar.

Onlara der ki:

«— Yahu siz bir zamanlar beni (...) şirketiñe kayırmak istemistiñiz. Sonra, beni atlatıþıþıñ dûsünçesine kapıldım ve arðum aradım. Size de söz geçiremiþorsunuz diye gücendim. Şimdî iktidârımız yakımyum. O şirkette vereceðiniz görevden daha önenli görevlere geçtim. Fakat elimde bir belge var. Anladım ki, sizi, sizin dîzimizde bir teşkilât yöneltiyor. Ben de o teşkilât tarafından verilen yalan yanlıþı blr belgeye dayanarak oraya almadınız...»

«— Estaþfurullah, nasıl olur?» derler.

Çikarır, şimdî bende bulunan, belgeyi gösterir.

«— Allah Allah nasıl olur?»

Nasıl olduğunu anlatır. Bayretler içinde kahilar.

AID Baþkanının konusması

AID Baþkanı James P. Grant. «İlerleme için ortaklığımız» başlıklı bir konuşmasa yaptı. Bu konuşmanın ilgi çekici pasajlarını yanlıþırız:

«Atatürk bîrgün Türkiyeñin Jîger Ülkelerde yardım edebileceğini görmüştü. Türkiyeñin artik kendisinin yardımına ihtiyaci olmayaçaðı, pek de uzak olmaya 1970'lerde diğer ülkelerde kalkınma yardımını sağlaması beklenebilir. Türkiye, vahim ihtiyaç içinde o-fan başkalarına güvenlik yardımını sağlamak hususundaki arzusunu Türk Tugayı Korede kahramanca savastığı zaman göstermiştir.»

«... Borcun büyük bir kısmı malesef kasa vâdeli olarak temin edilmişdir. Türkiyeñin bu seneki borç ödemelerine, kazanacaðı dövizin takiben yıldızda ellisini tabis etmesi gerekmektedir. Bu da dünyadaki herhangi bir ülkenin oranlarının en yüksegini teþkil etmektedir.»

«Türkiyeñin yaptığı ihracatın son on yıl zarfında, veya geçen beþ yıl içinde, bir kâl olarak bütün az gelişmiş milletlerin ortalaþmasından daha az arttıðı görültür. Türkiyeñin döviz kazanma konusunda Milliyetçi Çin, İsrail, Hindistan, Pakistan ve Kore gibi ülkelerden çok daha zengin kaynaklara sahip olmasının rağmen, son yıllarda ihracatı artırmaya busunda hepsiñ icraatı Türkiyeñinkinden daha iyidir.

Geçmişteki bu ihracat icraati ile büyük mikardaki borç öde-

— Biz zaten her seye burnunu sokan bu teþkilâtı değiþtreceğiz. Demokratik gidiþe uygun halde getireceğiz. Bunun için de bir kanun hazırlıyoruz. Kanun yakında Meclise sevkedilecek. Bu teþkilâtta bulunan geri kafahaları hepini temizlileceğiz. Zaten bu teþkilâtta geri kafahalar, muhalefette iken de bizim için böyle yalan yanlış notlar hazırlamışlardır. Onlara göstereceğiz...»

Aradan yıllar geçer, ne teþkilât kanunu Meclise gönderiller, ne de teþkilât düzeltiller. Hattâ iktidar teþkilâtta yararlanarak, bu sefer kendi muhaliflerini denetlemeye girişir. Bu teþkilât en mütemet adandır diye Baþbakânlık Müsteşârinin emrine verilir. Demokrasîye teþkilâtı uydurmak söyle dursun, demokrasi teþkilâtı uydurulur. Bu teþkilât sunun bunun hakkında «yurdunu, vatani» seviyor mu, sevmiyor mu» gibilerden yeniden notlar verir. Olayların ardını biliyorsunuz, teþkilâtın başında bulunan Müsteşâr bir ihtilâl sonunda «vatan halini» diye bir yüksek mahkemece yargılanır.

Düðürlüen iktidârın yerine geçenler de bu teþkilâtı gïvenemezler, önceleri kendileri bîz teþkilât kurarlar. Ama öte yandan bu teþkilâtın görevine de karışmazlar. Herkesin kafasında bir düşünce doğulmamıştır. Bu teþkilâtı muhakkak değiþtirmek zamana, yeni kanunlara, yeni dîzeneye uyandırır, fakat elden bir sey gelmez.

Bundan iki yıl önce, Meclise bir tasarı sevk edilir. Komisyonlardan geçmeye baslar. Teþkilâtın içindekiler kadro yüzünden birbirlerine düşerler, kizanlar, kïseler, kırılanlar olur. Devrin Baþbakân Yardımcısına kim yakımsa, görüþüne uygun telkinlerde bulunur. Her kafadan bir ses çıkar. Kanun tasarruþ rezi olur ve komisyonlarda uytulur. İş edinenlerden bir kişiñ da aslan payını alıp yurt dışına çıkar.

Ürgüpî hükümet komisyonlarda uyuyan bütçesi öncelik ve ivedilikle Meclisten çikarmak istenir ve çıkarır. Kisaca adı (Mit), uzunca adı Millî İstihbarat Teþkilâtı olan kanun budur.

Hikâyeyi bilirsınız: Yanı Müslümân kizını sevmiþ. İsteþince de adam ve dinini değiþtirirsen ve ririz, demiþler. O da, Yanı kens Kânl olmuş. Kânl olmuş anna, domuz eti falan yermiþ gene. Nasıl yersin diye soranlara da kârk yillik Yanı, olur mu Kânl? demîs.

Kirk yillik Mah, bir kanun değişikliği ile Mit olsa ne çıkar? Yine pelür kâğıtlarına yazılmış notlar verecek, onlar da yine ele gelecek değil mi?

Mim Mim Grubunun baklyyetis-süyuf'undan MIT'e gelebilinmez! İçin yarın yıldızı lâzımmış...

Mehmed Kemal

derek, millî serveti israf ve işçilerimizi işsizlige mahkûm etmeye kimseñin hakkı yoktur. Bu sebeple, Yabancı Sermayeyi Teþvik Komitesinin aldığı kararı sevinçle karşılamaktayız.

Yabancı Sermayeyi Teþvik Komitesiñin gereğince, Komitenin kararları şimdî Sanayi, Maliye ve Ticaret Bakanlıklarını temsilcilerinden kurulu bir komisyondan geçecektir. Bu millî dâvâda, Üç Bakanlığın da gereken hassasiyeti göstereceğinden eminiz.

Boraks

meselesi

Boraks tekeli ile ilgili yazımız üzerine I. K. A. ajansı su bilgiyi yayılmıştır:

«26 Mart 1965 tarih ve 104 sayılı YON Dergisinde, Dergînin İmtiyaz Sahibi Doðan Avcioglu tarafindan yayınlanan «Maden Zenginlikleri» adlı basısyazida Borax Consolidated Ltd. Şirketinin Türkiyede takip ettiği politikaya dokunulmuş ve sonra da bu şirketiñ Yabancı Sermaye Komitesine Makalenin bu kismi: «Komite bu konuda karar verme durumundadır. Eğer Komite evet derse Millî menfaatlerimize ihant etmiş olacaktır. Toplumun uyruk çevrelerini titizlikle bu mes'elenin üzerine eylemliyor.» şeklinde sona erdiðin den adı geçen şirketiñ bu teþebbüstü merak konusu olnaþ ve bize de bilgi istenmiştir.

Bunun üzerine edindiðimiz bilgi aþağıdadır:

İngiltere'de kurulu Borax Holding Ltd. Şirketi Türkiyede yerli ortaklarla birlikte 90 milyon lira sermayeli bir Anonim Şirket kurmak suretiyle vâzeðeðeþi sermayenin 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teþvik Kanunundan faydalandırılmış talep etmiştir. Yabancı ortak kurulacak şirketiñ %80 hissesine sahip olacaktır. Bu şirketin hedefi Türkiye'de kuracağı fabrika Sodyum Borat Penuhit İstihsal etmek ve istihsal edeceði bu maddîyî döpolama ve yükleme amblemleri için bir liman tesis etmektr.

1964 yılı sonlarına doğru Yabancı Sermaye Komitesine vuku bulan bu mûracaat Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden Dairesi Reisi, Etibank Genel Müdürlüğü ve Odalar Birliği Maden Yardım Komisyonuna inceleme ve bu teþekkülerin görüşleri müsterék bir raporda tesbit olunarak Yabancı Sermaye Komitesine bildirilmiştir.

Mevzu üzerinde önleme duran ve neticeyi yakından takip eden çevrelerden aldığımız bilgiye göre; Komite bahsi geçen raporu tetkik nesnesinde Borax Şirketinin talebinin 6224 sayılı kanuna uymanız sebebiyle bu kanundan faydalandırılmamasına imkân görmemiþ ve talebi son günlerde yaptığı toplantıda reddetmiştir.

TIP'e yeni bir saldırý

Adana ve Akhisar'dan sonra, TIP üyeleri Kırıkkalede de yeni bir saldırýna uğradılar. Saldırıya yürütenler, burada da AP teþkilâtının azıgin unsurlarıydı. Olaylar, Kırıkkale TIP İlçe Kongresi dolayısıyle yüklenmiş ve 250 kişi kadar bir topluluðun izlediği kongrede 75 AP'li

devamlı gürültü çikarmaya çalıþtı. Kongre bu gürültülerle sürüp giðerken tâhrikçilerden bir grup TIP ilçe binasına giderek tabelayı lâzımdırdı.

En büyük marifet, Ankaradan gelen TIP üyeleri iki otobüs ve iki minibüsle dönerken yapıldı. Azgın tâhrikçiler, 1954'da Çanakkalede CHP'lerin başına geldiği gibi, yol kesmişlerdi. Yola añaç devri misler ve yol kenarında ellerinde taþlar, sopalar kümelenmişlerdi. Polisler, barikatı kaldırıp yolu açmaya çalışırken TIP'lerini götürün vasıtalar taþ yaðmuruna tutuldu. Camlar kırıldı, jandarmaların yaðalanalar oldu.

Olaylar dolayısıyle, elebaþı durumda yürüzen AP İlçe idare heyeti üyesi müteahhit Mühendîs Mustafa Basmacı ve 7 arkadası nezarete alındı. Bir süre sonra, jandarmayı yaralamaktan sanık Sami Öztürk hariç, ötekiler serbest bırakıldı.

Baþbakan Urgüpî'nün ve Yardımcısı Süleyman Demirel'in, TIP Genel Baþkanına bu tîrîl saldırların kesinlikle önleneceðine da'r verdikleri teminata rağmen, emniyet kuvvetleri, Kırıkkale olaylarında da Akhisar'da olduğu gibi gevsek davrandılar.

Genel Baþkan Aybar, durumu Baþbakan Urgüpî'ye su telgrafta çekerken duyurdu:

«Türkiye İşçi Partisi'nin toplantılarına karşı taþ sopalar saldırlar devam ediyor. Adana, Akhisar olaylarını din de Kırıkkale'deki taþ sopalar saldırlar izlemiþ. Arka arkaya gelen bu saldırların AP kanadının coðunuðunu teþkil ettiði dördüncü koalisyon hükümetinin İşbaþına gelişinden sonra raslîması ayrıca dikkat çekmektedir. Saldirgan zorbaların AP teþkilâtına, Komünizmle Mücadele Derneği ve benzeri derneklerde men sup olsalar tesbit edilmiştir. Akhisar olaylarından sonra gõrüşmemiþ, Hükümet otoritesine karşı gelmemiþ. Tertip eseri olan bu saldırların asıl hedefi Türkiye'de kuracağı fabrika Sodyum Borat Penuhit İstihsal etmek ve istihsal edeceði bu maddîyî döpolama ve yükleme amblemleri için bir liman tesis etmektr.

1964 yılı sonlarına doğru Yabancı Sermaye Komitesine vuku bulan bu mûracaat Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden Dairesi Reisi, Etibank Genel Müdürlüğü ve Odalar Birliği Maden Yardım Komisyonuna inceleme ve bu teþekkülerin görüşleri müsterék bir raporda tesbit olunarak Yabancı Sermaye Komitesine bildirilmiştir.

Mevzu üzerinde önleme duran ve neticeyi yakından takip eden çevrelerden aldığımız bilgiye göre; Komite bahsi geçen raporu tetkik nesnesinde Borax Şirketinin talebinin 6224 sayılı kanuna uymanız sebebiyle bu kanundan faydalandırılmamasına imkân görmemiþ ve talebi son günlerde yaptığı toplantıda reddetmiştir.

CETİN ALTAN

Gelecek sayımızdan itibaren

HER HAFTA

Yedi küçük fikrasiyla

YÖN

'de

Toprak reformlarının bilinmeyen tarafları

Dünyada toprak reformu deyince akla ilk gelen isim Prof. Rene Dumont'dur. Son zamanların bütün toprak改革unu denemelerini yerinde inceleyen ve coğuna müşavirlik eden ünlü uzman ilgi ile okuyacağınız aşağıdaki yazida toprak reformunun püf noktalarını anlatmaktadır.

Emek yatırımı

Herkesin yeter miktarda ve daha iyi beslenebilmesi için bir ilkevi serbet kaynakları daha iyi bölüştürmek zorundadır.

Gerçekten gelişmede geç kalmış olan ülkelere son derece yükseliş bir yatırım oranının gerçekleştirmeye zorundadır. Oysaki köylülerin para yatırımı yapma yeteneği pek sınırlıdır, onlar bu gibi yatırımlara fazla para ayıramazlar.

Geç kalmuş ülkelere köylüler, mevsimle; ve teknik şartlar, sosyal yapılar ve ellereinde bulunan toprak miktarı ile sınırlanmış olan gizli işsizlerdir. Bu köylülerin yarabilecekleri büyük çapta tek yatırım emeklerinin yarımındır. Ote yandan bunalımlı günlerne karşılık ücret ödemeye devletin mali imkânları yetmemektedir. Onun için köylüyü, ziraatin ölü mevsimlerinde, ücret olarak ya da kısmi ödeme ile emek yatırımı yapmaya ikna etmek gereklidir. Ama bunu köylünün isteyebilmek ve ona kabul ettirebilmek için, onun bu yatırım çalışmalarından doğrudan doğruya faydalananması, yüz başkasının malı olan topraktan değil, kendi öz mülkiyetinde olan toprakta bu işleri yapması gerekdir. Burada söz konusu olan mülkiyet, Roma hukuku anlamında, iyileye ya da kötüye kullanış haklarıyla birlikte bir toprak mülkiyeti değildir. Köylünün, ferdi olsun, kollektif ya da kooperatif biçimde olsun uzunca bir süre toprağın infa hakkına sahip bulunduğu garanti edilmesi yeterlidir.

İste Toprak Reformu problemi, bu biçimde konmalıdır. Yakın bir geçmişte incelemeye çağrırdığım Uzak Doğu Çin ve Hindistan ve Latin Amerika'da, yanı Merkezi ve Güney Amerika'da Toprak reformunu bu açıdan ele alacağız.

Hindistanda toprak reformu

Çinde, çok kez hem politik iktidarı, hem de ticari iktidarı elinde tutan toprak sahibinin, köylüyü sömürmesi gerçekinin varoluşu tarım sorununu etkilemiştir.

1932 yılında Kanton eyaletinden geçtiğim zaman, toprak sahibinin, hiçbir çalışma aracı, hiçbir üretim sermayesi ve hiçbir bina olmadan sadece çiplak toprak için ortakdan aldığı rant oranı brüt üretimin yüzde 60'tı.

O tarihte Güney Çin'de genellikle uygulanan faz orası ayda yüzde 4 ile yüzde 12 arasında, yanı yılda yüzde 50 ile 150 arasında. Yılda yüzde 150 yi aşan oranlara da rastlandığı oluyordu.

1932 yılının Ocak ayında Kanton'un altı kilometre güneyindeki bu köye sorguya çektiğim son ihiyalar Çinli köylü söyle diyor: «Artık köylü kışının umudu kalmamıştır.»

Köylü yoksulluğu kabul edebilir, ama yoksulluktan kurtulma umudunu yitirmeyi kabul edemez; o durumu böyle muhakeme ettiği zaman isyanı gözle alıyor demektir, ve Çinde olup bitenler bu asının iktidarı eylemge rebildiğini göstermiştir.

Çinde komünist partisi iktidarı ahr almadır, bir toprak reformu ile yetinmedi, bir tarım ihtilâli yaptı, yanı köy meydanından nasırı ellerini gösteren beyaz eli toprak sahiplerinin mülküne karşılık vermeksizin elköydü. Böylelerinin elinde bulunan toprak ne büyüklikte olursa olsun, alındı. Zengin köylülerin de topraklarının bir kısmı alındı. Böylece, her Çinli köylü ailesi için, ferdi işletmeler kuruldu ve bunlar da birkaç yıl sonra emeği daha verimli hale getirmek amacıyla gruplar halinde birleşti-

Prof. Rene Dumont

İldi. İlk önce 6 ile 12 ailelik mevsim yardımlasına ekipleri teşkil edildi. Sonra da 12 ile 20 ailelik daimi yardımlaşma ekiplerine girdi.

1953 yılının Aralıktan başlayarak 25 ile 30 ailelik, toprak rantlı köyük, yarı sosyalist kooperatifler meydana getirildi ve en sonunda, 1955 de, ortalamaya 130 ailelik, toprak rantsız, yüksek sosyalist tipte kooperatifler kuruldu.

Burada ekonomik bakımından özelleşen bir şey, bu tarım ihtilâli ile birlikte bir yandan yatırım oranının pek yükseklere varışı, öte yandan da eskiden yılın yarısı, hatta kimi hallerde yılın üçte biri aylak oturan köylü ailelerin çalışma süresinin pek büyük ölçüde artmasıdır.

Yüksek yatırım oranı, birçok kaynaklardan gelmektedir! Köylü devlete geleneksel toprak vergisini ödemektedir. Bu brüt mahsulun yüzde 10'udur. Kooperatifin kendisi, üretim araçlarını satın alabilmek için, başlangıçta brüt mahsulun yüzde 5 ile yüzde 15'ine ulaşan kendi yarımını yapmaktadır. Köylü de mahsul satışlarından elde ettiği ihtiyaçlarını aldıktan sonra geri kalan tasarrufunu sanayileşme için yatırımaya teşvik edilmektedir. Oyle ki Çinde tarım kredi, örneğin Fastakinden çok değişik bir biçim almış ve köylü tasarrufunu bir kişi sanayileşmeye yöneliklemiştir.

Başka bir yatırım biçimini ve şüphesiz en önemlisi, köylünün emeğiyle sağladığı yatırımır. Bugünkü Halk Tarım Komününde, köylünün yılda 300 ile 330 gün çalıştığını oranlayabiliriz. Çin köylüsü kısmi işsizlik durumundan tam istihdam durumuna geçmiştir, hatta 1958 yılı sıralarında, aşırı istihdamın bile sözünü etmek mümkündür. Bu şartlar içinde Çin köylüsü mutad işler için, belki yılda 200 gün çalışmaktır, buna karşılık toprağın İslahı, sulama, drenaj, su baskınlarına karşı korunma, ormanlandırma, erozyonla mücadele gibi yatırım niteliği taşıyan işlere, yılda 120 ile 130 is günü ayrılmaktadır.

Ama Çin köylüsünün gelirinin temelini teşkil eden, doğrudan doğrudan üretimle ilgili o iki yüz günlük çahşesinin sonucu olan mahsul ve imalât takibi payıdır. Denemeliler ki 120 günde yarımını pek büyük kısmını köylü topluma ücretsiz olarak, ya da devletin ödediği pek küçük bir ücret karşılığında sunmaktadır.

Çin, böylece çok önemli yatırımlar yapabilmiştir. Çin köylüsü böylece, insan üstü, hatta 1958'de olduğu gibi, bazan insanlık dışı çabalardan göstermek durumuna getirilmiştir. Ama bu büyük çabalardan, Çinin kalkınmasını sağlamıştır.

Hindistanda durum bambaşkadır. Ben Hindistan'a 1958/1959 yılında gittim ve orada, toprak reformu yaptığım iddia eden bir ülke buldum.

1951-1956 İlk Beş Yıllık Plan süresinde Hindistanda devlet büyük toprak sahiplerine altı milyar rupi ödemisti (1 rupi = 1 yeni Fransız frankı). Demek ki buradâ söz

konusu olan bir tarım ihtilâli değil, sadece tazminatı ödenen bir reformdur. Bu da Hint maliyesi için, çok ağır bir yük olmuştur. Bütün bu paralar, üretici yatırımlar azaltmaktadır. Tazminatı alan toprak sahibine, paraya kullanma konusunda herhangi bir sorumluluk yüklenmemiştir.

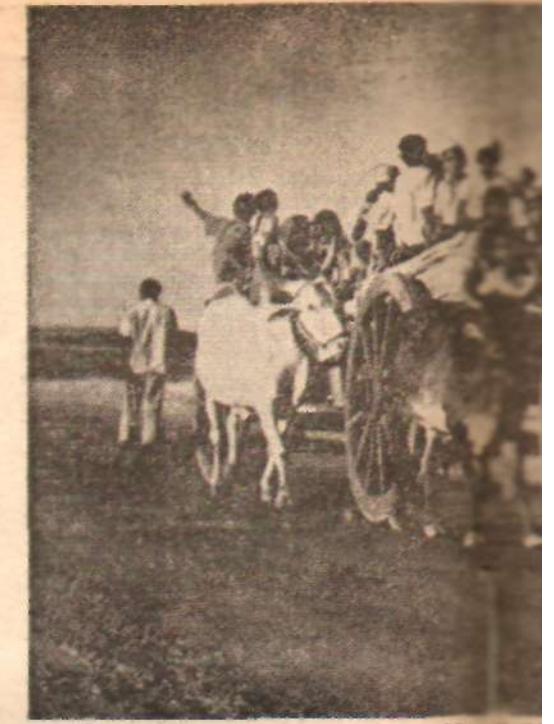
Bu bakımından Hint toprak reformu, Çang Kay Sek'in Formoz'a'daki reformundan bile daha geridir. Çünkü Formoz'a'da Amerikalılar ödenen paranın sınaıl yatırım larda kullanımına övgülemişlerdir. İspanyol toprak reformunda da, kanun ödenen tazminatın toprak İslahı işlerine yatırılması şart koşmuştur.

Genel politika bakımından ben Başkan Nehru'yu Çang Kay Sek'in ve Franco'nun sağına koyduğumu söylemek istemiyorum, ama ekonomik gerçekler bazı olayları testim etmemizi gerektirmektedir.

Hindistan toprak sahiplerine, büyük bir kısmı sefahatte ve yüksük esya almında çarçur edilen bu kadar büyük meblâglar öderken, aynı beş yıllık plan içinde Hint hükümeti gerçekten üretici devlet sınaıl yatırımlarına ancak bir milyar rupi ayırmıştır.

Bari köylü toprağı kavusabildi mi?

Çoğu halde köylünün henüz toprağı yoktur. Çünkü toprak sahibi ile köylüler arasında birinci icarcılar, ikinci icarcılar, üçüncü icarcılar gibi bir sürü aracı vardır. Toprak sahibiyle, elinde çapa çalan adam arasında tam on üç aracı saymak mümkündür. Dağıtılan toprak çoğu zaman bu aracılardan birine verilmiştir. Yani çalşana değil, bir burjuva kategorisine gitmiştir. Bu

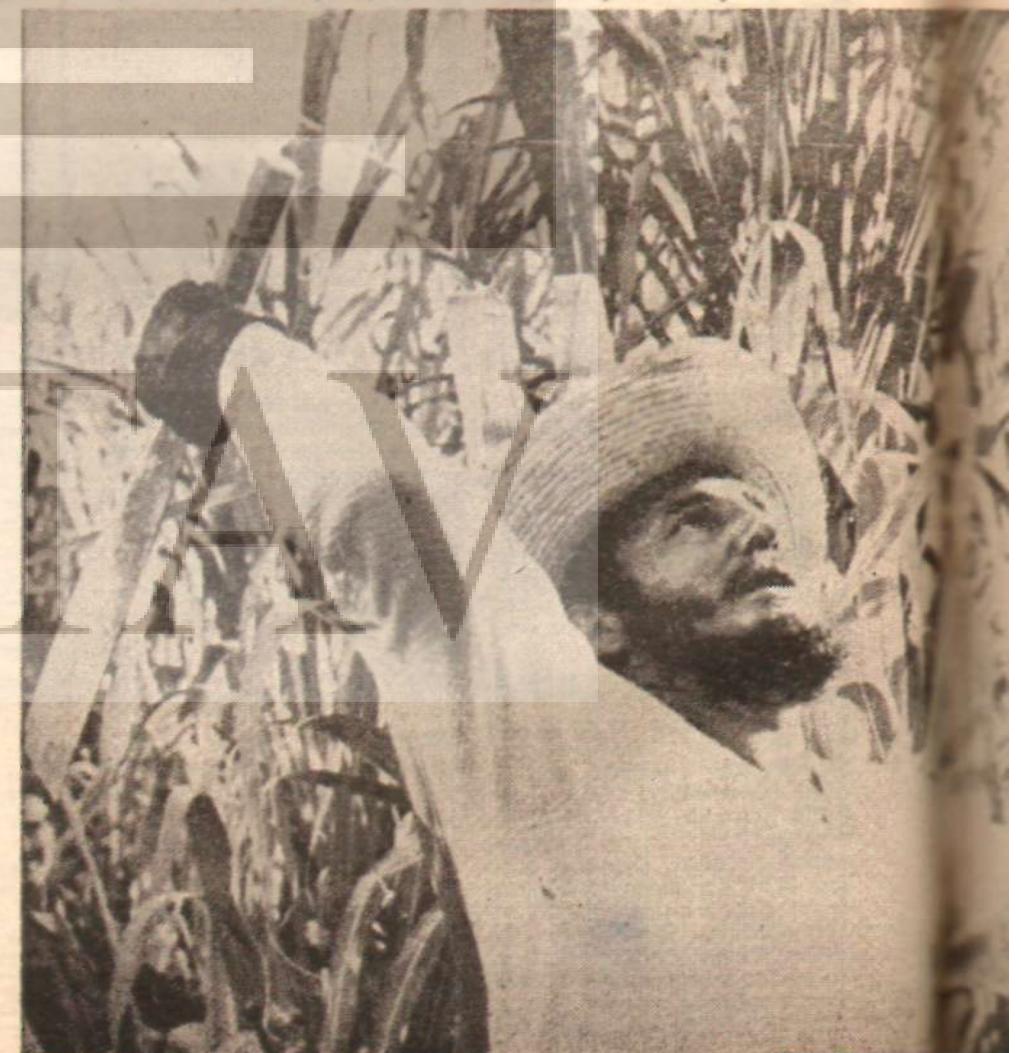
yüzden bugün Hindistanda eskisinden daha çok çalışmayan toprak sahibi vardır. Yanı toprak reformunun sonucunda, çalışmayaşanları sayısı artmıştır. Esasen Hindistanda toprak sahibi denek, çalışmayan kimse demektir. Kimi Hint köylerinde, köy halkının yüzde on beşinin çalışmadığını testi ettim. Oyle durumları karşılaştırın ki, toprak sahibi hiç çalışmadiği için yoksa bir hayat sürdürmektedir, ama çalışmamadan ona sağlanan itibardan vazgeçmeye niyetli değildir.

Fas'ta kol emeğine başka gözle mi bakıldığını sanıyorsunuz? 1957 Martında bir Fas köyünde sorgulara, topraksız bir köylüden yaşadığı zaman, köyün ileri geleneğinin böyle bir «topraksız» itibar etmemi pek köylü karşılaşıkları besbelliydi. Bu yüzden sayısız addediliyordum. Ama bu hal Hindistanda. Fastakinden çok daha godtür.

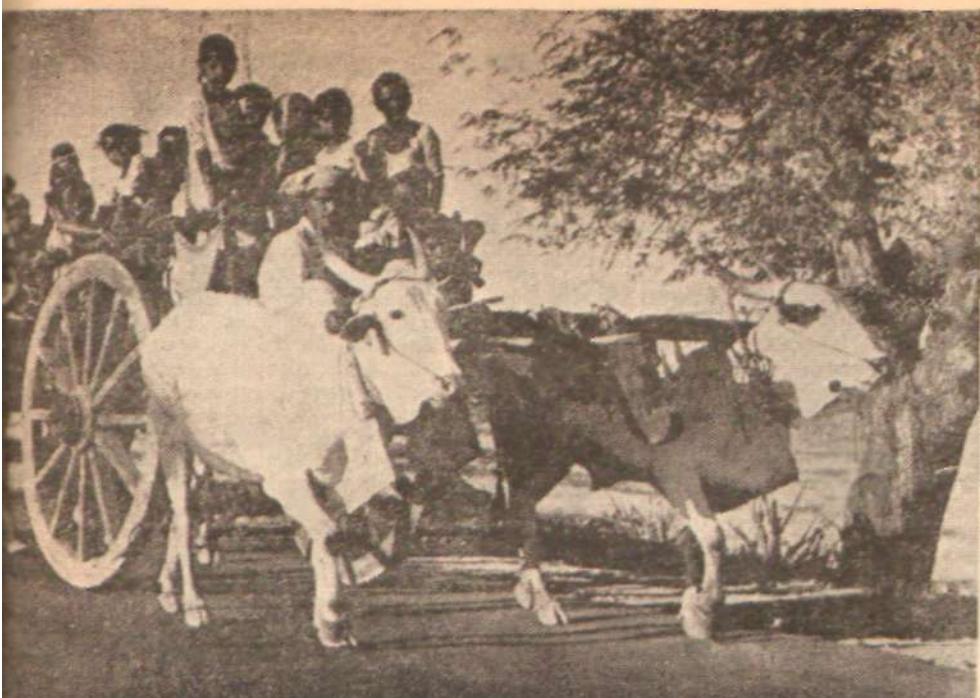
Hindistanda, sadece para çarçur edilemekle kalmamış, toprak reformu olsakçağının ve mürabahacılığın ortadan kaldırmasında da yardımcı olmuştur.

Bugün de Hindistanda topraklarının en büyük kısmı ortakçılık yoluyla ekiliği bulunmaktadır. Bugün toprak sahibinin eline geçen mahsul yüzdesi, onsekizinci yüzyıldan de fiftiandır.

Onsekizinci yüzyılda toprak sahibi sunugu tarlalar karşısında rant olarak mahsulün üçte birini alıyordu. Ortakçılıkta da emeğiñin karşılığı olarak mahsulün üçte biri veriliyordu. Son üçte bir, ikisi arasında çift çaba, tohumlu, gübreli ve sulanmayı sağlayana giderdi. Bugün, 1962 yılının Ocak ayında, Hindistanda toprak sahibi tarayı binasız, işletme kapitalı olmadan çiplak olarak sunmaktadır. Tandjore yakınında Gaveri deltasında toprak sahibinin mahsulün yüzde 66'sını bile aldığı halde vardır. Toprak rantı yüzdesi bugün onsekizinci yüzyıldan de fiftiandır.

Fidel Castro bir şeker pançısı çiftliğinde

bir toprak改革をやる Hindistan'da köylüler

zinci yüzyıldakinden yüksektir ve sosyal durum, İngiliz sömürgecilerinin gelmesinden önceki gibi açık seçik bir gerileme göstermektedir.

Bir ülkenin sömürge durumundan çıkış, her zaman sosyal durumun iyileşeceğini delâlet etmez. Sömürge durumundan kurtulmanın ekonomik ve sosyal sorunların çözülmesi için yeter olmadığı söyleyebiliriz. size isteyebiliriz? Bunun üzerine ne yapılar?

Ve işte Hindistanda ortaklık düzeninin sürüp gemesi, yukarıda sözümüz ettiğimiz emek yatırımına engel olmaktadır. Köylüler orada da ortak işleri gerçekleştirmek için gönüllü olarak çalışması istenmiştir.

1952 ile 1955 arasında, köylülerin karayoluna bağlamak için patika yapma, ya da öğretmeni yerleştirmek için okul inşası gibi işlerde köylünün bir kısmı çalışmıştır. Ama bütün bular tarım üretimiyle değişimden şeyleştir ve az sonra bu gönüllü çalışmalar durmuştur.

Hind yöneticilerine, örneğin Avrupa'da olduğu gibi, köylüden angarya olarak bir süre çalışması istenebilir istenmemeyeceğini sorum. Bana dediler ki: «Ama biz demokratik bir ülkeyiz, köylülerin kendiliğinden gönüllü çalışırsa çalışır, nitekim de çalışmaktadır.»

Benim bugün Fransa'da hükümdarlığı olan demokrasi hakkında oldukça ciddi endişelerim var, itiraf edeyim ki gene de var. Ama Hint yöneticilerinin bu sözü üzerine endişelerim arttı. Çünkü Fransa vergi tespit eden mülkellef değildir, vergiyi belli bir devlet hizmetindeki tayin eder ve bu da belli kanunlara göre olur.

Hindistanda köylü mükelefin, emek bindimdeki vergisini kendisinin tayin edeceğine karar verilmiştir. Köylü de besbelli ki vergisini pek düşük olarak tayin etmiştir. 1958-1959'da Hint köylüsü tarafından gönüllü olarak sunulan iş günü sayısı, yılda her

erişkin köylü için 0,1 ile 0,6 iş günü arasında değişir.

Sıfır virgül ve bir şey demek sıfırdan pek fazla bir şey değil demektir! Eğer köylü toprağının sahibi değilse ve sarfedecisi emekten doğrudan doğruya yaranamazsa, ondan gönüllü olarak çalışmasını nasıl isteyebiliriz? Bunun üzerine ne yapılar?

Ağalar neden

kalkınma istemezler

«Sosyal adaletçılık» yapmak istediler ve köylüler evler inşa ettiler, ve köylülerini yarı aç oturdukları bu evlere yerleştirdiler. Evleri inşa ederken sosyal yapı, mülkiyet sorununu koymuyorlardı. Oyle ki bu evleri inşa ettikleri bir köyde, aynı paraya sulama tesislerini islah ederek, tarıma elverişli yeni topraklar elde edebildiler.

Tutun ki bu çalışma bütün Hindistanda yapıldı - ve buna pek büyük imkânlar vardır - böylelikle tarıma elverişli toprakların genişlemesinin sonucu ne olurdu? İşçi talebi artardı ve işçiler simdi ortalamaya yemeksi işgüne için bir yeri Fransız frangı tutarında olan ücretlerini ve çalışma şartlarını düzeltmek bakımından pazarlık edebilecek duruma gelirlerdi. Kimi hallerde ücret içinde bir Fransız frankından bile düşüktür ve temel beşi maddelerinin fiyatları Fransadakinden pahalıdır.

Eğer tarıma elverişli topraklar daha çok olsayıdı, o zaman içar için sunulan topraklar da daha çok olacaktı ve bugün ortaklarından tarla için yüzde 50 alan toprak sahibi bu oranın indirmek zorunda kalır. Böylece toprak sahibinin ücretlerin yükselminden de, toprak rantının düşmesinden de kaybı olurdu.

Eğer ekip birçok topraklar daha çok olsayıdı, pazarda hububat da daha çok bulunurdu. Hindistanda hububat pek yüksek fiyatlar karobrasa satılır. Böylece toprak sahibi güvenle defa kayba uğradı. Daha sonra var, bir Hintli büyük toprak sahibi bana sunu anlattı: Gelişmiş ülkelerde artık usaklar, hizmetçiler yokmuş! Oysa onun 26 tane hizmetçi varmış, üretimde böyle bir ilerleme sağlanırsa, bu adamağızın hali ne olurmuş?

Görüyorsunuz ya, toplumun ilerlemesinde herkesin çıkar yok, söyle çikarlar var ki toplumun ileriye doğru gelişmesine düşmandırlar, buna tutundukları eski mevzilerden çıkarılmak istemezler.

Sonuç: Hindistan'ın sanayileşme hızı Çin'den çok daha yavaştır ve Araplarla mücadele hele tarında çok önemlidir.

Size ara sıra açık olduğundan söz ederler. Beş maddeleri bakımından Çin'de sıkıntı çekilmştir, ama benim bildiğim kadar aşıktan ölen kimse olmamıştır. Oysa ki en iyi mahsul alındığı yıllarda bire Kalkutta kaldırımlarında ve bir çok Hint köylerinde her yıl binlerce insan aşıktan ölürlü! Ama nezaket gereği bizim büyük başınız bunun lâfını etmez.

Güney Amerika ağaları

Şimdi de yolculugumuzun üçüncü durağı olan Lâtin Amerika'ya gelelim: Dünyanın bu bölgesinde, 1910'daki ilk Meksika toprak reformundan önce, çok büyük toprak mülkiyeti hâkimdi.

Başlangıçta söz konusu olan, binlerce, onbinlerce, yüzbinlerce hektarlık malikâneleri, buna dördünün alan 4,5 milyon hektarı, yanı bir ilin yüz alanını bile aşıyordu. Ve Lâtin Amerika'nın lâtfundiasının özelliği toprağın olsun, insanın olsun yeterli ölçüde kullanılmamasıdır.

Latifundia sahibinin toprağı son derece ekstansif tarzda işletilir, hektar başına elde edilen gelir azdır, ama hektarların sayısı pek çok olduğundan toplam pek büyük ve önemli olur. Bu ona yeter de artar. Bu büyük malikâneleri, köle emeği dayanan eski plantasyonların mirasıdır.

Köleler, özellikle onaçturıcı, onyedinci ve hele onsekinci yüzyillarda Afrikadan Amerika'ya getirilen Afrikalı esirlerdi.

Köle emeği dayanan büyük plantasyonlarda kölenin refahı söz konusu değildi. Köleyi satın alırdı. Ondan azami işi elde ederdi, ancak çalışmaya devam edebileceğidir, kadar onu besler ve barındırırız, o kadar.

Brezilyanın Kuzey Doğusunun ücretlinin durumu, köle atalarından pek farklı değildir. Zaten kölelerin düzeni ancak 1888 yılında kaldırılmıştır.

Lâtin Amerikanın büyük toprak sahibini entansı tarıma yönelik ekonomik nedenler yoktur. Onun sınırsız toprakları vardır, ve hemen hemen hiç vergi ödemez. Kimi yerlerde bir arazi vergisi olsa bile bu son derece düşük bir vergidir, işgâlcine ücret ödendiği yerde de bu ücret son derece düşük bir ücrettir. Ücret öderse diyorum, çünkü bu toprak sahiplerinin önemli bir kısmı ücret de ödemeler. Gerçekten mesela 10000 hektarlık bir toprağınız varsa, bunun 1000 hektarını onar hectarlık 100 çiftlik bölgüp bu küçük çiftlikleri icerisinde küçük köylere kiralayabilirsiniz. Köylülerin içarı ödeyecek paraları olmadığına göre, buların içar bedelin emekleriyle ödemelerini istersiniz.

Bogota'nın geniş merkezlerinin üstünde kiraç dağları bölgesinde 10 hektarlık bir çiftliğin ranti haftada ücretsiz iki gün çalışmaya ödenir ve emekçinin bütün hafta boyunca beslenmesi zorunluluğu yoktur.

Böylece kiralanan yüz kadar çiftliğiniz varsa, haftada ücretsiz 200 iş günü emrinizdedir. Oyle ki Lâtin Amerikanın büyük toprak sahipleri sadece toprağı fetih hakkı olarak bedava ya da yerlerin sömürülmesinden kendi kârlarla bedel ödeyerek elde etmeye kalmamışlardır, bu büyük toprak sahipleri söz konusu olan «Peonaj» sistemiyle işgâlcini de sonsuzluğa kadar bedava elde etmeleridir. Hiç degilse dört yüz yıldan beri süren, ama sınırlı pek o kadar sürmeyeceğe benzeyen bir sonsuzluğa kadar.

Yalnız şekerle yaşanmaz

Mesela Kübadaki durumu ele alalım. Klâsik bir örnek sayılabilen tipik bir toprak reformu gerçekleştiren Küba'da toprak o biçimde kullanılmıştır ki, elde edilen hektar başına şeker randimanı 4,5 ile 5 tonlu.

Cava'nın daha 1934'de 500 bin hektar üzerinde elde ettiği şeker hektar başına ortalaması 17 tondu.

Cava'da daha az sulama kaynakları olan Kübanın da aynı ortalamaya ulaşabileceğini söylemek istemiyor, ama Küba'da hektar başına randimanı iki misline çıkarmak teknik pişinde kolayca gerçekleştirilebilen bir seydir.

Ama düşük verime rağmen, büyük toprak sahibi yine de çok para kazanıyor, çünkü bu randiman çok daha düşük masrafalarla elde edilmektedir. Bir kere toprak sahibi olduğu için içar ödemiyor. Zaten bu toprağı, İspanya'ya karşı 1898 bağımsızlık savaşından sonra yok pahasına almıştır. Ustek toprak sahibi son derece sınırlı bir işgâci kullanıyor. Bu yüzden, toprak sahibinin büyük paralar kazanmasına karşılık, millet, hiç degilse iki yoldan kayba uğramaktadır: Bir kez millet, üretilmeyen servet yüzünden kayıptadır. Küba'ın şeker ve tütünden başka ihracat edecek şey yoktu ve bunu da gittikçe daha büyük güçlüklerle savuruyordu. Küba, her yıl şeker kannı rekoltesinin beşte birinci biçimde qâahhüdünne girecek, milletlerarası anlaşmalar imzalama konusunda birakılıyordu. Ama öte yandan Küba ihtiyacın en beşi maddelerinin en büyük kısmını ve tarım ürününü olan ilkel maddeleri, dışarıdan ithal etmek zorundaydı.

Savaşın son yıl olan 1958'de Küba, bu biçimde, büyük kısmını yurdun içinde üretilemeyecek olan 200 milyon dolarlık beş maddesi ve tarım ürünü olan ilkel madde dışarıdan satın almıştır.

Acaba niçin Küba bu maddelerin üretimi kendisi yapımıydı? Çünkü Küba'nın toprağı ve insanları yeter ölçüde istihdam edilmiyordu. Refah zamanlarında bile, Küba'nın bütün yıl boyunca 300 bin işsiz vardi. Bu insan zamahlarında ise işsiz sayısı 600 bin yükseliyordu.

1933'de, büyük buhranda Amerika Birleşik Devletlerinde nüfusun yüzde 25'i işsizler ordusuna katıldı. Birleşik Devletlerdeki durum felaketti. İşte o sırada Küba'da işsiz olan nüfusun yüzde 25'i değil yüzde 50'siydi. Çalışmaka olan nüfusun geri kalan

kısımı ise yılda ancak 135 gün çalışabiliyor, öyle ki Küba'emekçinin işverenden başlığı çalışma süresinin uzatılmasından başka şey olamazdı. O sekiz saatlik işgâcının, kırk saatlik haftayı istemiyordu, onun istediği sadece yılda 135 ücretli işgâcının azaltılmasındı.

Küba ihtilâlini gerçekleştirenler, çok kez burjuva asılı öğrencilerdir. Bunlar başıri elde etmek için köylü ile birleşti. 1952 ile 1953 yıllarında polis komiserliklerine, Cumhurbaşkanlığı binasına, asker kişalarına başarılı baskın denemelerinden sonra ihtilâl köylülerin alanına getirmekle başarıya ulaştılar. Çünkü yaşadığımız modern çağda, geri kalmış bir ülkelere prolet, endüstri işçi gibi değil. Bu ülkelere endüstri işçi sayısı pek azdır ve bunlar da köylülerle kıyasla ayrıcalı olan bir sınıfır.

Modern çağın proletleri tropik ülkelerde, gelişmemiş ülkelere köylüsüdür, ve «CHE GUEVARA»nın da gösterdiği gibi bu ülkelerde ihtilâl hareketini başarıya ulaştmak için bu köylülerle ittifak kurmak şarttır.

Kübada reformdan ihtilâle

Küba ayaklanması esasında bir köylü hareketi olduğu için ihtilâl hükümetinin 17 Mayıs 1959'da aldığı ilk tedbir, başlangıçta reformist bir biçimde görünen toprak reformu kanunu oldu.

Küba'nın o günlerde ihtilâclerin, millî burjuvazının ilâmlarıyla ittifakından doğan Millî Cephe tipinde bir hükümeti vardı. 1959 Kanunu toprak sahiplerine 20 yılda ödenecek tazminatı 400 hektarlık azamî toprak mülkiyetini kabul ediyordu. Her toprak sahibine 400 hektar bırakıyordu. Küba'daki Mayıs 1959 Kanunu, kâğıt üzerinde bir ölüme kadar Italyada 1949'da Hristiyan Demokratlarca kabul edilen Sylla Kanunu ile kıyaslamak mümkündür.

Ama bu kıyaslama daha öteye gitmez. Çünkü Küba'da Kanunun reformist olması rağmen uygulama açıkça ihtilâci niteliktedir. Kanunu uygulama işi ordu, sakallılarla teslim edilmiş ve bunlar da reformu gerçekten bir tarım ihtilâline çevirdiler. Neden?

Benim bildigim kadar büyük toprak sahiplerinden hiçbirine tazminat ödemedi. Olayların gelişerek bugünkü şartları noktası göz önünde tutarsak, bundan sonra da herhangi bir tazminatın ödenmeyeceği belliidir.

1960'dan başlayarak, Küba ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki gerginlikler, Küba'ya ekonomik tedbirler almakla itibarî. Amerika Birleşik Devletleri, bütün ekonomisini Amerika'ya seker satmayı başlamış olan Küba'nın seker kotasını kaldırmıştı. Küba, Birleşik Devletlere her yıl üç milyon ton seker satmakla yükümlüydi. Bunun üzerine Küba bütün Kuzey Amerikalı toprak sahiplerinin ellerindeki toprağı yüz alını ne olursa olsun millileştirme kararı almıştır.

Bu kanun tazminatı ödemeyi kapsamamaktadır. Eski statut ve eski kanunun üstünde satılan sekerin dörtte birinin Kuzey Amerikalı toprak sahibine seker tazminat olarak ödenecesi kabul edilmiştir. Demek ki, sembolik, daha doğrusu mizahi bir tazminat söz konusudur.

Bu biçimde devredilen devletin eline geçen mülklerle ne yapıldı?

Kübada daha 1959'dan başlayarak toprak reformu Çin'deki 1949 toprak reformundan çok farklı bir biçimde yapılmıştır. Doğru Avrupanın Halk Demokrasilerinin 1945 ile 1949 arasındaki tecrübelerinden de yararlanıldı.

Cinde işte, Halk Demokrasilerinde olduğunu gibi, toprağı küçük parçalara bölüp, her biri toprak sahibi durumuna gelen köylülerle dağıtmakla başladilar. Aradan birkaç yıl geçtikten sonra, bu köylüler üretim kooperatifleri içinde gruplaşmaya başladı.

Üretim bakımından bu iyi sonuçlar vermedi.

Toprak reformunun ilk safhasında eğer Çinde üretim geliştiyse, Halk Demokrasilerinde üretim geriledi. Buna karşılık tarım bölgelerinde tüketim arttı, öyle ki şehirlerin besleme imkânları bir bayılı azalmış oldu ve başkentlerin işçileri böyle bir reformun kefaretini ağır biçimde ödediler.

Ote yandan eğer Fidel Castro böyle bir sistemini benimsediye, bu Kübadaki tarım işçilerinin Polonyalılar, Romanya'lılar ya da Çekler gibi toprak sahibi köylülüğe öze nemetmelerinden Küba tarım işçileri hayat şartlarını düzeltmek için savaşmış proletlerlerdi. bunlar kent proletlerini bilincine getirmiştirdi, köylü olmaya özenliyordular. 11 Ağustos 1960'da verdiği bir söylevi Castro büyük malikâneleri küçük köylü topraklarına bölmeme onu günden nedenlerden birinin, Sierra Maestra eteklerinde ilk fethedilen bir büyük hayvan çifti (Devam 12. sayfada)

BATICILIK, ULUSÇULÜK VE TOPLUMSAL DEVİRİMLER: VIII

Milli Kurtuluş Savaşı

Başkan Burgiba, «Müslüman toprağı üstünde lâik bir devlet kurulması şasırıcı bir yeniliktir» dedi, Niyazi Berkes, bu «şasırıcı yenilik» in nedenlerini anlatıyor:

Amerikan King - Crane Komisyonu, İstanbul'da bir Constantinopol State, Anadoluda bir Türk devleti, Doğu'da da bir Ermeni devleti kurulmasını istiyordu. Bu devletler Amerikan mandası altında olacaktı... King - Crane Komisyonu, Mustafa Kemal'in bolşeviklige kayacağından korkan peykei Türk batişalarının yarattığı hava içinde, onun Amerikan mandası tarafından olduğunu iddia edecek kadar yalaneılıkta ileri gitti...

NIYAZİ BERKES

IX — Devrimcilik Tepkisi

Meşrutiyetten beri halkçı aydınların ulaşamadığı, fakat politikacıların Osmanlıcık, İslâmçık ve Turan uğrunda bol bol barındıracı Türk toplumunu narin sonucu, Batırın ates cemberi ile çevril olarak sarıhın sahnesine çıktı. Onun varoluşunun gerçek temeli, iste o zaman anti-emperyalist bir ulusçuluk halinde kurulmuş oldu. Bugün bir hayal bir «mefkûre» değil, bir gerçek olan milliyetçiliğin temeli bedur.

Osmanlı İmparatorluğunun Türkleri mi'di bağımsızlığa kavuşucca Osmanlı toplumu padşahsız, halifesiz, Balkansız Arapız kendi başına kalınca gerçek bir Türk toplumu ve ulusu oldu. Batılılaşma ve uluslaşma arasında şimdîye kadar görülen, kurulamayan bağ da hemen kendini gösterdi; millî kurtuluş savaşı biter bitmez hemen bir toplumstä devrim savaşı hafne döndü.

ULASL KURTULUŞTAN TOPLUMSAL DEVİRİMLERE

Bağimsız bir ulus olmadan yok olmak üzere olan bir halkın kendini zor kurtardığı bir zamanda geleneklerden kopmaya, bir çok müsseselerinde ameliyat yapmaya cesaret edisin ilk örneğini bu işe Önder İlk eden Mustafa Kemal vermiştir. On bütün Jünyada asıl tanıtın da bu olmuştur. Osmanlı ve İslâm gelenekçileri de gene bu yüzden onu asla affedememişlerdir.

Bugün bağımsızlığı kavuşan ulus arboyle bir yok olma haliyle karşılaşmış olduları halde, hem bir dis savaş hem bir iç savaş durumuna düşmedikleri, halde bile, bunu yapamamışlardır. Mesele Hindistan ve Pakistan bağımsızlığı kavuşunca önerileri hemen: «geleneklerimize, inançlarımıza sarılalım» ve unut be nimsediler. Nehru gibi bir çeşit sosyalist bile, Mustafa Kemal'in kurtuluş savasını hapsihanesinde heyecanla alkışladığı halde devrincisi Mustafa Kemal'in yolunda gitmemiştir.

Bir toplum Batı uygarlığının ayaklarında param parça olmuş gelecekel müsseselerini yeniden kutsallaştırarak, kaplarını ardına kadar açsa ve Batı uygarlığını buyur etse dahi o uygarlık o top lumen mah o'maz Eğer olsaydı, geleneklerine siksiksarlı sırınlı sömürgeleşmiş memleketlerin Türk toplumundan fazla modernleşmiş olmasının gerekirdi.

Her ayırm yapma ve keyfi o'ma tehlîkesini tasır Batı emperyalizmi ile Batı uygarlığı arasında sadece kafamızda bir ayırm yapmak yetmez. Çünkü Batı emperyalizmi Batı uygarlığının tesadüfü, aynı bir yanı değildir. Kendi kafamızda ikişini birbirinden ayırmak, iki yanını ayırdığımız seye karşı durumumuzda ve onunla olan mümasebetimizde de bir değişiklik Batı emperyalizmi ile başka çeşit bir mümasebet haline gelecek bir duruma getirme ile mümkündür. Bunun içindir ki, Atatürk'ün Batı anlayışı sadece «tek disi kalmış canavar» anlayışı değildi. Onuna savasırken ona dönük, aynı zamanda ona değişik gözlerle bakmak demektir. Gerekli olan, ne Batı peykçiliği, ne de Batı düşmanlığıdır.

Kemalist devrimcililiğe özgü olası bu

hem de Bolşevik devrimciligidenden farklı olmuştur. Hem Batı boyundurduğundan kurtulma, hem geriliken kurtulma savaş içinde bulunan toplumların devrimsel uluslararası ve modernleşme davâsının hem Fransız ihtilâli modelinden, hem Rus ihtilâli modelinden ayrı niteliği buluşsun ilk örneğini de Kemalizm devrimcililiği vermiştir.

MILLI KURTULUS DEVİRİMLİĞİNİN KARŞILAŞTIĞI ENGELLER

Fakat, iki yüzyıllık çabaların bir türlü sonunu bulmadığı Batılılaşma, ulusçuluk ve toplumsal değişim arasındaki ilişkilere bulan, bizim içi doğru başlangıç noktası olan bu çözüm skeline gelş, bizim sanımızı ziddina, çok zor olmuştur. Hatta karşılaşıldığı engelleri yenemediğinden daha socraları hemen hemen inkâr edilmiş veya unutulmuştur. Kemalist devrimciliginin, karşısına tâ baştan itibaren çıkan engellerle savasmanın hikâyesi bugüç bizim için çok öğretici bir hikâyedir. Bu yazı dizisinde şimdîye kadar gözden geçirdiğimiz görüslere hepse, Osmanlıcık, İslâmçık, ve Turancık görüslere Kemalizme karşı hemen hemen arabsız karşı gelmiş, Kemalizm bunları olaylar karşısında ezdiği halde hiçbir tam ananıyle yok olamamıştır. Kemalizm karşısında bunların panoramasını kısaca gözümüzün önünden geçireceğiz.

Bu panoramanın en önemli vesikası, Atatürk'ün Nutku'dur. Bu, yalnız Yunan ordusu ile, Batı devletleri ile, Padişah ve Şeyhül İslâm'a mücadelenin hikâyesi değil, aynı zamanda içerisinde İslâmçilarla, Osmanlıcilarla, mandaci Batılıclarla ve Turancılarla mücadelenin tarihidir. Bu ikincilerin belli başlıları da kurtuluş savaşında bunların panoramasını kısaca gözümüzün önünden geçireceğiz.

HALİFECİLER, İslÂMÇILAR, MUKADEDESATÇILAR

Biz, Sevres vesikasını imzaladığı için Damat Ferid'i Sevres'ciliğe bir zıtutar. Gerçekte işe, imzaladığı bu vesika onun kendi eseri değildi. Onun projesi, Arapistan da dahil, Osmanlı İmparatorluğunu; Müslüman kavimlerini içine alan ve «İngilizleri Sevenler Cemiyeti» denen ve idaresi altına girecek bir halife devleti bayalını güdüyordu. Bu projenin kaynağı «İngilizleri Sevenleri Cemiyeti» denen ve başında Saït Molla, Mustafa Sabri gibi Müslüman hocaları ile bir Ingiliz rahibinin bulunduğu bir cemiyetti. Bunlar, bir Türk devleti değil, Ingiltere'ye bağlı bir halife devleti istiyorlardı. Bazi Hint Müslüman liderlerinden de destek göründürdü. Harp esnasında kıymet kadar millete «mavi boncukum sende» diye çarpışık ve çatışık «ahâhâtlere giren Ingiltere ile diğer devletler bu hayali projeyi okumağa bile lüzum görmeden kendi projeleri olan Sevres vesikasını bu mecmâu sadrazamın önüne koyup imzalanmasını emrettiler. Fakat, halâ, Sevres'in Türkiye'sinden ayrı ve «Constantinopolitan States» adında bir nevi Vatikan devleti gibi bir halife devleti umutları yaşıyordu. Amerikalılar da bu «Constantinopolitan States» hakkında kendilerine özgü ayrı fikirlerini vardı. Kurtuluş savaşı bu projelerin hepsini kâğıt sepetine attılar.

Bu halifeçilerin, dışarıda değil, içerde de taşra şartlarının hayatı kabarık olduğunu hatırlarsak, Mustafa Kemal'in neden sonuna kadar hilâfete karşı olduğunu sebebini daha iyi anlarız. Birçok meb'uslar, savaşın hilâfeti kurtarma savaşı olduğunu inanıyorlardı. Mustafa Kemal'in yapmak istediği şeyin bu amaç için kurulmuş geçici bir hükümet müsveddelesi olmanın istidâdında olduğunu sezince onun yeni bir rejim kurmak istedğini ve bunun bolşeviklik olacağını iddiaya başlıdalar; bununla savaşmak üzere «Muhabâfa-i Mukaddesat» adında bir teşkilî kurdular. Bugünkü Mukaddesatçılarnın babaları bunlardır.

Kurtuluş savaşında İslâmçilar da başlangıçta önemli bir yer tutuyorlardı. Benlari göre, bu savaş İslâmîyetin Avrupa medeniyeti de penek tek disi kalmış canavarı karşı kurtuluş ve Aşırı Saadetin gelmesi olacaktı. İslâm şairi Muhammed İkbâl, Mustafa Kemal sonuna kadar Hazret-i Omer gibi bir İslâm kahramanı olarak anılmış, Nehru ile birliğiyle yazılı bir münâkaşada bunu İnatla savunmuştur. Birinci Meclis te, zaman zaman, bugün Pakistan'da «İslâmî Devlet» ideolojisinin taşra şartlarını ağızının suyunu atıkat ve bir İslâm rejimi kurma yolunda olan başarılar da kaydetmiştir. Abdülhamit zamanında bile olmayan işler yapılmış, bir Şeriat Bakanlığı kurulmuş, çok karış evlenmeyi zorzuğu yapmak, ikinci ve oyunu yakmak gibi kanun tasarıları bile Meclis üyeleri tarafından getirilmiştir.

Kurtuluş savaşı dönemine bir İslâmçılık milliyetçiliği karakterini vermede şair Mehmet Akif'in de önemli rolü olmuştur. Ancak Müslüman olduğu için bağlı kaldığı Türk bağımsızlığı savaşına katıldı, onun bir şırının millî marş olarak kabul edilmesi, Mustafa Kemal temsil ettiği yönü kavramamış olanları, özellikle

bugünkü bazı Amerikan gözlemcilerini yarıştırmıştır.

Akif'in trajedis, samimi olarak inandığı İslâmîlikin asıl gövdesinin «İngilizleri Sevenler Cemiyeti»nin karargâhında kalmış olmasıdır. Meşrutiyet jöremeinde önderi olduğu İslâmci dergilerin sıkı dost olduğu İslâmci Arap düşünlü Rıza şiddetli bir Ingiliz muhibbi ve daha şiddetli bir Türk düşmanı idi. Halife devleti fikrini öteden beri savunan Ingiliz şairi Blunt'in tilmizi idi. Ingiliz himayesi altında bir Arap milliyetçi idi. Arap isyanı Misirda Ingilizlerle birlikte tasarlayıp, harbeden sonra sultân konferansına tesir etmek üzere gönderilen eski bir Hürriyet ve İtilâfçı idi. Hürriyet ve İtilâfçı olsayan Akif'in trajedis, samimi olarak inandığına süphe olmayan İslâmseverliğinin onu, Türk ve Arap ulusçulukları arasında bırakmadır. İslâmci Arap milliyetçiliği kendini Ingiliz mandacılığına tesim etti, bir bağımsızlık savaşına girmediği halde, şimdi Akif'in İslâmci milliyetçiliği Ingiliz emperyalizmine karşı bir savaşa içinde kaldı. Akif ya fikirlerini değiştirecek, milliyetçiliğin İslâmîlik olmadığını anlayacak, Batı uygurlığını bir canavar gibi görmek yerine Batı emperyalizm canavarına meydan okuyan şiir yazacak; ya da anti-emperyalist Türk ulusçuluğunda yeri olmadığını görecaktı. İkinci oldu. Mustafa Kemal'in milliyetçi devrimciligine sırtını çevrerek Misir çekildi. Orada, az önce Mustafa Kemal ve Türk milliyetçiliğini tel'in eden Reşid Rıza'nın safına siğindi.

Reşid Rıza'nın, görülmek bir terbiyesizlik yazılı bir kitabı bütün Türk milliyetçiliğine tel'in ediyor, Mustafa Kemal Türkiye'den Türkçeyi kaldırıp Arapçayı resmi dil olarak zorlamaya davet ediyor, buzu yapmadığı takdirde onun ve milletinin kâfir olduğunu ilan ediyor. İslâmci şairimizin bu küstahça esere karşı sesini yükselttiğini, biç dehilse bu Ingiliz usûl yobaza, İslâmlığın bu olmadığını kendi ideolojisini açısından anlatıma bile çalışmış olduğunu hiç duymadık.

Akif, bizde Kur'an tercümeye hediye etti, bir kimse olarak tanınır. Ataturk milliyetçiliğine karşı Akif milliyetçiliğinin havâzı akibetini yıllarca genelikten gizlemek için hayranlardan mürekkep bir grup durmadan bir Akif külürtüre yaratmışlar ve beslemişlerdir. Fakat Akif'in Kur'an tercümesi hikâyeyinin içiyle bir türli aydınlaştırmaya çalışmıştır. Pek muhtemel olarak, daha önceden yaptığı gibi, Kur'an parçaları çeviren Akif, Ataturk'ün devrimciliginin eline geçmesi diye Kur'anın tercümeye edilmesinin aleyhine dönmiş, yaptıklarını ya saklamış, ya da inha ettirmiştir. Akif, Kur'an tercümeye kendini vermiş bir satır değil, maalesef, onu önemlek için tuhaf tedbirlerle başvurmuş bir zattr Zaten, Akif'in Kur'an tercümeye edecek kudrette olduğu da şüphelidir. Çünkü Kur'an tercümeye edebilmek için sadece iyi Türkçe bilmek, hattâ onun gibi söyle söyle Arapça bilmek yetmez. Filolojiye, semitik filolojiye, semantige, ve daha başka bilim disiplinlerine iyice vâkit olmak lazımdır.

İslâmçılık ideolojisini, Millî Kurtuluş Savaşının dâsında ve dâşmanları saflında kalanların elâde bulunması, Mehmet Akif gibi fikirlerin yanılışını göremeyecek kadar saplanmış vatandaşların kendi kendilerini tasfiye etmelerini kaçınılmaz yaptıği gibi, Mustafa Kemal'in karşına dikilen Mukaddesatçılardan da onun karşısına felâk bulamayacağı gösteriyordu. Hiç dehilse, bu memlekette Ataturk ve Ataturkçılık sağlamlığı silecektir.

«KUVAY-I MILLİYE» CİLER

Mustafa Kemal'in devrimci milliyetçiliğinin karşısına çıkan ikinci engel, sonraları yâni Demokrat Parti'nin çıkışı sıralarında «Kuvay-i Millîye» cılık gibi yanlısı bir ad altında perdelenen ve Demokrat Particilerinin babaları olan bozgunu bir gruptur. Halk Partisinin 1940 lardaki malum devresinde, Millî Kurtuluş Savaşının Ataturk'ün anlatıldığı şekilde olsadıgını içri büğrü yollardan iddialar edenler olmuştu. Bu iddialar en önden ve en üstü-kapaklı ve yanlısı, Demokrat Parti Meclis diktatörlüğünün fikir hazırlığı olarak ortaya çıkmıştı. Bu «Kuvay-i Millîye» nazariyeçilere göre, birinci Meclis çok demokrat bir Meclismiş, yâni Mustafa Kemal'in diktatörlüğine karşı bir Meclismiş. Zafferi de bu Meclis'in ruhu kazanmış. Gerçekte bu kuvay-i millîye dedikleri şeyin askeri kudreti, Mustafa Kemal'in milit savas stratejisine uymanın ve nihayet İsmet Paşa'ın tasfiyeye muvaffak olduğu çeteçilikti. Bu çeteçilerin Mecliste çok taraftarları vardı. Taraftarlıklarla da Mustafa Kemal iki meselede karıştı: onların arasında ileri getirdi: (a) Bağımsız yeni bir millî rejim kurmak, ona göre bir anayasa yapmak meselesi; (b) Eşraf ve burjuvazi ağalarının silâhi üstlîğine son vermek meselesi. Bir takım cahil

ve serüvenci yarış aydınlar da bu kuvayi milliyecilik ruhunda bir komünistlik eğilimi olduğu haliyassında idiler.

PEYKÇİ BATİCİLAR VE OSMANLICILAR

Milli Kurtuluş Savaşı Halifetilec, Muakkadesatçılar, Mehdipler ve Çeteçilerle uğraşa uğraşa yonunu bularken, yeni rejime verilecek şekilde meselesi belirlenmeye başlayınca bir engel daha çıktı. Peykçi Batıclar ve Osmanlıcların temsil ettiği bu grup, daha başlangıçta yanı Mütareke yıllarında mazdaclığa umut yaslamışlardı. Amerikalıların gönderdiği Kink-Crane komisyonu ile temasla geçerek Amerikan mandasını kabul etmenin çok avantajlı bir yol olacağına Mustafa Kemal kandırma çalışıyoırlardı. Egeyi Yunanlılara kaptırmamak istedinden ve Ermenistanı yalnız Doğu illerine hasarlırmış taraflı olsamaktan başka Türkler lehine gibi gözükerek hiçbir fikri olmayan bu komisyon İstanbulda bir «Constantinopolitan States Anadoluda bir Türk devleti, Doğu bir Ermeni devleti olmasına tekli ediyor ve hepsinin Amerikan mandası altına verilmesini uygun buluyordu. İşte peykçi Türk Batıclarını çok avantajlı bulduğu projeyi buyju. Hayırsever Amerikalıların mandası altında Türkler daha çok medenileşecekti, deniyordu. Bu komisyonu yardımıcılık ve tercihçiliğe yapan ve Mustafa Kemal'in bolşeviklige kayacağından korkan bu Batıclar Türk aydınlarının yarattığı hava içinde bu komisyon, verdiği raporda Mustafa Kemal'in Amerikan mandası taraflı olduğunu iddia edecek kadar yalancılıktı ileri gitti.

Savaş bitince, bu mandaci Batıclar, Mustafa Kemal'in «aslı savaş şimdi başlıyor» sözü karşısına dehşete düşüller. O zaman saltanatçılık dâvâsına sarıldılar. Hattâ Halifecilikte bile İslâmçılardan da asırı olduklarını gösterdiler.

İslâmçılardı, Osmanlıcları, Peykçiller hep bir ağızdan Mustafa Kemal'in devrimciliğinin komünizme kayma olduğunu yasmağa başladılar. Atatürk, bolşevik siyaseti bağışmadığını, Türkiye'de söyle bir ihtilâlin söz konusu olamayacağını açıkladığı halde bunları böyle bir seydeye korkularının asıl sebebi geleneklere dokunmadan, topluma yeni bir şekil verecek yenisini bir siyasi rejim kurmadan, gene eski peykçi Batıçılıkları, gene eski Osmanlı hâliyet ve saltanat anayasasına dayalı sistem devam ettirmek istemeleri idi. Milli Kurtuluş Savaşı bunlara hiçbir şey öğretmemiştir. İşte Atatürk'in Nutuk'ta bize anlatıldığı bunlardır ve doğru olanı da budur.

FIKIR ALIŞKANLIKLARININ DIRENMESİ

Devrimci bir döneme girildikten sonra şartlarda ve meselelerde birçok değişiklikler olduğu halde, aydınlar kafa alışkanlıklarını değiştirmede direnme gösterirler. Onun için, büyük çapta yeni olayların verdiği tecrübe üzerinden ders alarak fikirleri değiştirmeye gelenegi bizim sizinle yoktur. Saplandıkları fikirlerin o kadar istihbâdi alındırdılar ki, gerçekler karşısında birşey öğrenmezler, eğitimleri genellikle taassup sekillerine girer. Gene bu yüzden, bizde olaylardan öğrenip fikir geliştirme sekillinden ziyade dönenlik ve oportunistlik sekillerini görür. Eskiden kalınış Türk aydınlarının Milli Kurtuluş Savaşı'ndan bir şey öğrenmemiş olması insanı hayretler içinde bırakacak ölçüdedir.

Bu, o ölçüde olmuştur ki, devrimciliğin dönemi ve rejimi, yalnız bu yukarı anlattıklarımızla uğraşmak zorunda kalmadı, daha sonra geriye kalan iki fikir geleneği ile de karşılaşma zorunda kaldı. Bunların, Milli Kurtuluş Savaşı devrimciliğine üzerine yaptığı yıpratıcı ve daha socia bozucu ve yıkıcı etkileri ötekilerin yaptığı etkilerden daha tehlikeli olmuştur. Çünkü bu etkilerin nitelikini ötekilerinkine kadar kolaylıkla görmek bizim için bugün bile, daha zordur. Bunları bir Türkçülüğün milliyetçilik anlayışı, digeri İleriçi Batıçılığın Batılaşma anayısıdır. Bir arın birincisi Irkçılık ve Turançılık, digeri özel teşebbüsçülüğün Batı medeniyetçiliğine varmıştır. Bu ikisi, Atatürkçülükten yukarıda anlattıklarımızın intikamını alımağa muvaffak olmuştur.

KEMALİZM'E OZGU ULUSÇULUK VE BATICILIK

Türkçülüğün ve Batıçılığın Kemalizm üzerine yaptığı sessiz, yıpratıcı ve bozucu etkilerini kaşırayabilelimiz için, Kemalizm'e özgü uluslararası ve Batıçılık görüşlerinin, Batıçılık olmayan milliyetçilik ve milliyetçi olmayan Batıçılıktan hangi anımlarda ayrılığını kabramamız gerekdir. Bir kelime ile, bu ayırtım yapan devrimciliğin prensibidir. Ondaki devrimciliğin yanına, bu iki eski anlayışın direnmesi karşısında yok edilmesi hem uluslararası, hem Batıçılık akımlarını devrimciliğe aykırı, toplum kalkınması dâvalarından ve millî bağımsızlık dâvâlarından kopuk ideoolojiler haline gelmesi ile sonuçlanmıştır. Milliyetçilik, Mukaddesatçılığ; Batıçılık da Menderesçiliğe varmıştır. Kemalist millî-

KILIF VE EGİTİM FAKÜLTELERİ ÜZERİNE

Tahsin Sarac

Uyanmakta olan kamu oyu karşısında, Türkîyemiz bugün söyle bir düzeye vardı ki, atmak istedikleri kazıklara ille de parlak kılıflar bulmak zorunlu olduğunu duyuyor birtakım insancıklarımız artık. Yönüzlüigin, rengâzârlığın, kişiliksizliğin doğduğu bir mutsuzluk bu. Herkes karşısına güvenle çıkarabilecek bir kimliğe sahip olamamanın zorunu olarak götürdüğü bir yol! Kuyrukuları bîrbîrlere değdiğinden karında kırk tılık dolaşırma sinsişini hünér sayan üçgen anlaysı! Her yerde bir başka yüz kullanıa kullanıa yüzlerini bîfîrmâsleri, solur gibi yalan söylemeye çekinmeden götüren yavan cesaret! En kısa söylemle, doğulu kurnazığın son sunur kapımı calma! Büttün bunlara karşın, neden başvurular bu yollara peki? Nedeni var mı? Bir yandan günün en geçen kavramları örtü yapıp beleşten saygılık sağlayacaktır, öbür yandan, hiç inanmadığın bu soylu kavramları pîleştîrîp karanlık oyununu oynayacaktır! Daha somut örneğle, halktan ve haktan yanayıp deyip, halka ve hakka en büyük kazi atacaktır! Ama yutturabilsen tabii.

Öğretmen topluluğu için, son günlerin en önemli konularından Eğitim Fakültesi Kanun Tasarısından söz edeceğim biraz da burada.

Öğretmenler, bir takım küçük çekismeler huzursuzluğun dan kurtarıp bir çıkış birliğine kavuşturmak, herkesi zekâ, çalışma ve yetenek oranında güzelleşmeli olağanı vermek, yillardan beri özlemi çekilen bir sorun. Bu yönde kurulacak bir Eğitim Fakültesi gerçekten büyük faydalara sağlayacak bir kuruluş olur. Ama Büyük Millet Meclisi'ne sunulan tasarı hic de bu yönde geliştirilmiş nitelikte bir tasarı değil. Ve öğretmen topluluğunu, yillardan gelen özlemi kötülü kullanarak, parlak sloganlar altında, bir takım garip yapınlaları uygulama alanına dökü döküverme çabası gibi bir art düşüncen, bir kötü niyet saklamaktadır içinde. Tasarıyı benimsitmek için, gereğinde, büyük bir ustalıkla, bir takım güzel ve aklı başında herkes tarafından benimsenecek ilkelere yer verildiği halde, maddelerde, buntular taban taban zid önermeler yer almaktadır. Başarılızkı yalnız gizlenmedi. Bunun böyle olacağı da pek doğal! Suç, gündeği vayacak balçığın şimdilik dek bulunmamış olmasında.

Oya, Eğitim Fakülteri kanun tasarısının hazırlanlığında, gizliliğe son derece dikkat edilmiş. Kutu kutu içinde, kapaklı kapılar arasında, «şârandan» kurulu küçük bir grupla, hep alaca karanlıkta yapılmıştı çalışmalar. Tâlim Terbiye Kurulu odalarında, Tâlim Terbiye İlyelerinin çoğunun haberı olmadan! Ve sonra, Üniversiteden gereksiz gelen kanun tasası, gereğisi dû-

zenlenip, kişisel yapınlara uydurularak, başta Tâlim Terbiye Kurulu olmak üzere ilgili hâlbîr kurulun düşüncesi alınmadan, oldu da bitti maşallah getirillip, hükümetin resmen istifasından bir iki gün önce, sei önden kötüük kaçırırcasına Yüce Meclise sevk edildi. Bu gizlilikte, bu tasarıyı her gözden sakınmakla kışkırtılmış, böyle bir kanunu çıkarmanın şerefini başkasına kaptırmama kayısından daha çok, içindeki art düşüncen ve karantık oyunu açıga vurdurmama kurnazlığı söz konusu olmuş tur blize. Çünkü tasarıyı birbirinle güçlükle elde edebilen mutlu kişiler, böyle bir kamu haklı çkarınan bütün nedenleri bilmüşlerdir içinde. Şöyle ki:

Orda burda «İlkokul Öğretmenine Üniversite Rektörlüğine dek yükselen yollarım açıyoruz» diye yutturmaya kalkışılan tarzi, ashında, İlkokul Öğretmenine hâlcama hâlbîr yenî olanak getirmemektedir. Çünkü bu tasarıya göre Eğitim Fakültesine girebilmek için Devlet Lise Olgunluk sınavını vermiş olmak koşullu vardır. Levlet Lise Olgunluk sistemi ise, henüz kurulmuş değildir. İstil arkadan gelecek demek...

Yedinci Milli Eğitim Sürasında benimsenmiş, Tâlim Terbiye Kurulunca üzerinde çalışmalar yapıp karara bağlanmış, yalnız liselerden değil, meslek, teknik ve öğretmen okullarından çıkışacak yetenekli halk çocuklarına da üniversitede öğrenim yapma olanağı verecek «Çok Gayeli Olgunluk Sistemi» düşüncelerine uy madığı için bunlar tarafından durdurulmuş, iki yıldanberi yutulmuştur. Yukarda da belirtildiği gibi tasarı, öğretmen okullarına girmış yüksü ama yetenekli halk çocukların yükseliş, ilerde, lâyik oldukları liselere yüksek öğretim basamaklarında görev almalarını hepten önlemedi. Böyle bir düşüncenin altında, yüksek öğretimi, ancak liselerde okuyabilecek bellîr ve varlıklı bir mutlu azınlığın tekeline tutmak gibi sakat ve çökten ilâs etmîs bir boş çaba yattıktadır.

Eğitim Enstitülerin içinde, tasarı büsbütün bir sînsice yıkma belgesidir. Karanlıkseverliğin getirdiği bir gölgeleme bu gerçeği gözlerden kaçırıramaktadır yine de. Bu kurumları kapamaya dek giden bir yetki, kendilerinden hiçbir temsîlçinin bulunmadığı bir kurulu verilmektedir. Öğrencilerin durumu daha bir acalp. Eğitim Enstitülerinden aynı diplomaya çıkan öğrenciler kastlara ayrılmaktı, yalnız liselerden gemicis olanları lisans yapma olanağı verilmekte, öğretmen okulundan gemicis olanlar ise, buntular boyunca, ne yaparsa yapasınlar, ortaokul öğretmeni kalınaya mahkûm edilmektedir. Öğretmen topluluğuna birlik ve huzur getirme savında olan bu bînbîr kuhflî tasarı, Eğitim Enstitüsü mezunlarını da bîbbîp bîrbîrlere düşürmekle mesleğe yeni bir huzursuzluk konusu armağan etmektedir.

Yanlışım gördüğüm yerde dönmek, bir erdem işi. Bunu örneğini vermek ilgiliere diler. Bîzden bu kadarcığım olsun söylemek.

Ve ah, şu, sevgisini, kinini açık açık ortaya dökememe mutsuzluğu! Yürek dolusu konuşamama, ciger dolusu hakyârama ma zavallığı! Klîşögüntüne no yolları sapırmıyor, ne kılıflar aranda kosturumuyor ki!.. Boşuma da olsa!

yetiliği ve Batıçılığı her ikisine de esasta aykırıdır.

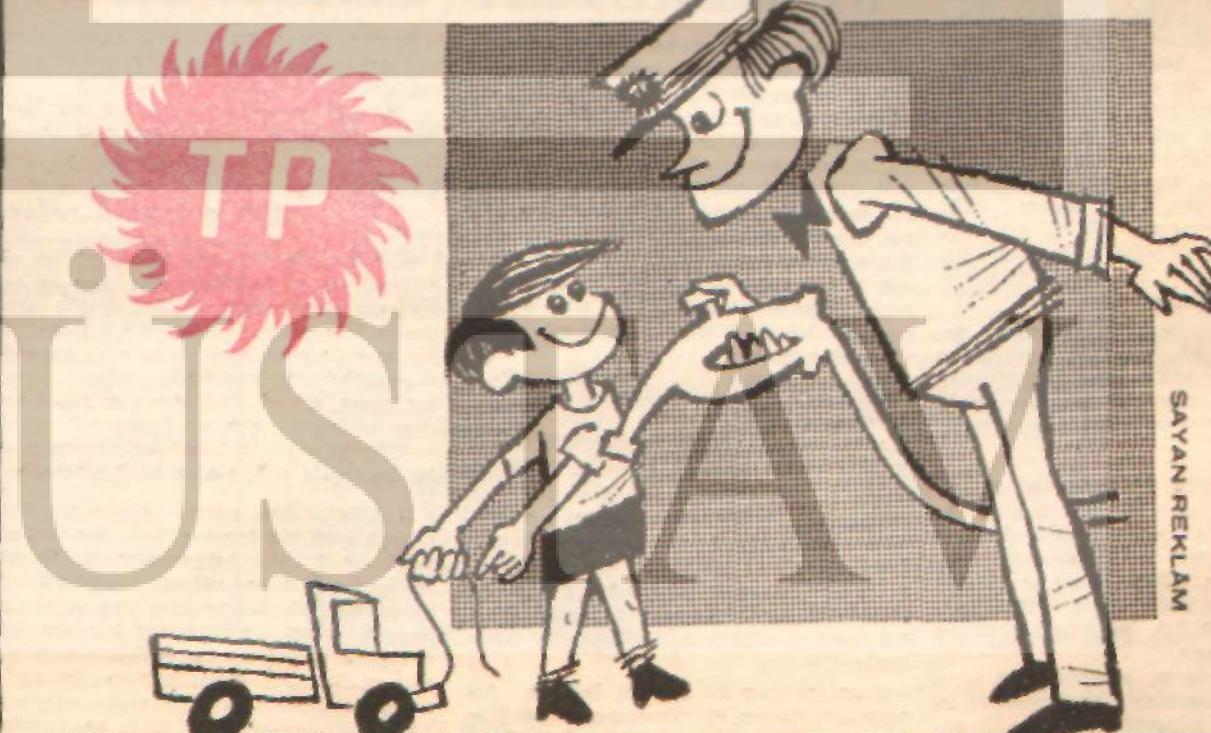
Ulusal Kurtuluş Savaşı'ının getirdiği toplum ve Jevrim anlayışının nitelikçi kavram için bir yandan «biz» kavramı ile ilgili olaylara, bir yandan da «biz» e vermek istediği şekli gerçekleştirmek için başvurulan değişme metodlarına bakmak gerekecektir.

Birinci mesele, bugünkü Batıçılık aydınlarının unutmak istediği, içinde bir acı olarak

kalan, Türkî ulusunun dış bilediği bir konuya, yalnız Türk tarihi tezi meselesine girmeyi gerektirecektir. Bu konuya ilice girmek, bizî asıl konumuzdan uzaklaştırılır. Onun için burada yakut kendi konumuz açısından gerektiği kadar ile yetinmeye mecburuz ki, bu bile sözü burada uzatmayı kaçınılmaz hale getirecektir. Bunu bitirdikten sonra, ikinci meseleye, yâzıcı toplumcu devletçilik meselesine geleceğiz.

Bunlara bakmak ve üzerlerinde tartışmak bugün için sadece akademik bir mesele, yakını geçmişin tarihini yapmak, arıtk anlamı kalmamış şeyleri tekrarlamak işi değildir. Çünkü bunların ikisi de Kurtuluş Savaşı'ının zorluluğu ve başlığı şe kilde çözülmemiştir. Bugünün aydim, bu iki meseleden istediği kadar kaçınılmazlığını yapısın; ikisi de daha büyümüş olarak karşımızda jürmektadır.

BANA DA EN İYİSİNDE

SAYAN REKLAM

KENDİ ÖZ MALIN OLAN PETROLÜ KULLAN
TÜRKİYE PETROLLERİ A. O.

VIETNAM

Emperyalizmin
cennet dönemi

Hür Dünya liderinin Vietnam'da giriştiği yamyamca kaba kuvvet gösterisi, ancak «şeriyüzünde üstün milletler ve fareler vardır» tarzında en aşağılık cinsten ırkçı bir görüşle izah edilebilir. Klu-Kluks-Klan, zencileri nasıl görüp yorsa, Amerikan devlet adamları ve generaleri, Asya halklarını aynı gözle görmektedir. Başka tür iki, masum köylülerin üzerine yanın bombaları atılamaz ve onları bütün hayatları boyunca yarınların durumuna getirecek tehlikeli kimyevi maddeler ve gaz kulamaz. Başka türlü, Güney Vietnam'daki gerillacılara karada başa çıkamayınca, harbi kuzeyle götürüp, her geçen gün artan ölçüde sivil halkın üzerine bomba yağdırılması izah edilemez. Gerçekten aklı alınamaz bir delilik eős terisiyle karşı karşıyayız. Kore Harbi sırasında Truman, sıvı askıllı generaleri dinlememis ve herbi Çin'e sırayet ettirmekten kaçınmamış. Başkanı Johnson ise ini siyasi genis ölçüde generallere kavurmuşa benzemektedir. Generaller arasında ise «Çin yarınların bol sayıda atom borbasına sahip olacak iyisi mi yılanın başını küçükken ezmeli» görüşü yaygındır. Nitelik Amerikanın Vietnam'daki general büyüğelçisi Taylor, Çin ile savaşa savunan beyanlar vermektedir. Amerikanın 1 numaralı generali Taylor, atom çağında yeni bir askeri teorin' şampiyonudur: Daha önceki yıllarda teori, saldırıyla karşı en gicili silahlı karşı koymaktı. Taylor teorisinde saldırının ömrine göre tedricen artan ölçüde mukabele fikri bulunmaktadır. Bu sebeple, çeşitli dolda silahlı silahlı ve silahlı mazemelerin içinde kimyevi maddeler ve gaz da almamaktır. Güven savunuculuk yaparlar, onu yanın bombardılarıyla kırısanacak olursa, silahlıların en insanlı olduğunu söylemektedirler.

Bu çığlık içereceye kadar sürüp gidecektir? Amerika, Güneydeki kurtuluş hareketinden Kuzeyi ve Çin sorumluluğu tutmaktadır. «Güneydekileri durduracaklarını» demektedir. Kuzey Vietnam ve Çin'in Güneydeki hareketi durdurup durduramayacakları bilinmemekle beraber, «Once Amerika Vietnam'dan askerlerini çeksin» cevabını vermektedirler. Amerika çekilmeye, Kuzey Vietnam ve Çin ise boyun eğmeye niyetli degillerdir. Bu durumda, Amerika, Güney Vietnam'daki yeniliginin çığlığı içinde Kuzeye korkunç bir kuvvet gösterisine girişmiştir. «Boyun eğeceksem, eğmesen sem her gün bombalayacağım. Bombalarla Kuzey Vietnam yok edeceğim» demektedir. Bu çığınca kuvvet gö-

AMERİKALI BİLGİNLER
AMERİKAYI SUÇLUYOR

Politika ile ilgisi olmayan Amerikan Bilim Adamları Federasyonu (F.A.S.) bir bildiri yayınyarak gaz kullanılmıştır takib etti. Bildiri sudur:

«Amerika Birleşik Devletlerinin imal ettiği kimyevi ve biyolojik gazların Asya'da kullanılması, bu silahlıların denemesi için yabancı halkların tecrübe tahtası yapıldığı kanıtılmıştır. Bu tür kimyevi hale getirecek ve bütün dünyada lilyet yet ve ahlak bakımından gösterdiğimiz sonsuz çabaları baltalayacaktır.

Hiçbir ayırm yapmadan ve daha çok sivil halkın üzerinde etkili olan bir silahlı kullanımında Amerikanın taraf teşkil etmesini ahlaklı yeden tasvip edememektedir.

Bu gibi silahlıların savaşta kullanılmasını (insan) gösterme çabası, onların özel bir durumda askeri açıdan müessis olduğu türlerini sürtülebilse de, uzun sürede Birleşik Amerikanın güvenliğine zarar verecektir.

Son haftalarda ardarda gelen bir seri olayla karşı karşıya bırakıldı: Köylere yanın bombardıları atılması, mahsul tahrif eden ajanlar kullanılması, sözde bayınlık veren kimyevi maddeler ve nihayet sivil halkın karşı gazı kullanılmıştır.

Ağır bulantı veren ve kusturan bir kimyevi madde, kurbanları üzerinde önceden kestirilmesi mümkün olmayan devamlı rahatsızlıklar yaratır.

ÜÇÜNCÜ
DÜNYA
KONUŞUYORMali'de Sanayileşme meselesi
İdrissa Diarra

(Mali'li düşünür)

Ekonominin kurtuluşumuzun, ekonomimizin dengesinin ve ahenkli gelişmesinin tayin edici faktörü, memleketimizde mamül maddelerin imalını gerektirmektedir. Bu, yeni üretim araçlarının kurulması meselesini, yani genel olarak sanayileşme ve bu sanayileşmenin gelismesinde gözetilecek öncelikler meselesini ortaya koyar.

Memleketimiz ekonomisinin incelenmesi, hiçbir temel sanaye sahibi olmadığımızı gösteriyor. İmalat sanayii bile hemen hem yoktur ve bizi en çok ilgilendiren de Fransız fabrikatörlerinin çıkışlarını korumak için geliştirilmemiştir. Ekonomimiz Fransız ekonomisinin sadece bir tamamlayıcı olarak kurulduğundan hür memleketlerin ekonomilerinin yararlandıkları hiçbir avantajdan da yararlanamamıştır; hür memleketlerde ticari karlar, o memlekette yarılır ve poronlu olarak, gelişme derecesi ve şekli ne olursa olsun, bir sanayiin kurulmasının imkânı varır.

Her metod sanayileşmenin ilk şartı, enerji kaynaklarının ve ilkel maddelerin araştırılmasıdır. Bu kaynakların kesin bir envanteri, sanayileşmeyle bağlantılı bir politikanın abesiğini teşkil eder. Toprak-altımızda bugüne kadar kömür izine rastlanmadığı için faaliyetimiz hidrolik enerjiden yararlanımıza yoneltilik. Böylece Sotuba barajı projesi yakında gerçekleştirme şansına girecektir. Gouina barajı projesi hep incelenme halindedir; günümüzde birçok memleketi birden ilgilendiriyor. İşletilme elverişli yeni ilkel maddelerin araştırmasına devam olunuyor. Bununla birlikte, incelemelerin uzun süremesi, çalışmaların gerektirdiği genişlik, zenginliklerimiz hakkında sonuçla varmamız ve hızlı bir sanayileşmenin kurulması şartlarını hemen geliştirmesini düşünmemiz imkânimı vermiyor.

terisi bugün uygulanmaktadır. Amerikan uçakları bombalama alanlarını gitikçe genişleterek Kuzey Vietnam başkentine dayanmışlardır. Çin ve Sovyetler Birliği'nin bu kubut gösterisine seyirci kalabilimeleri günden güne zorlaşmaktadır. Gönüllü asker ve uçaksavar füzeleri gönderme durumundadır. Bu sebeple, Çin ve Sovyet askerleriyle Amerikan askerleri karşı karşıya geleceğe benzemektedir. Bununla olayları nereklere kadar götüreceği kesitlenmez.

NEZLE
VE BÜTÜN
AGRILARA
KARŞI

GRİPİN
4 saat ara ile günde
3 adet alınabilir

(YENİ AJANS: 1668)

Buna rağmen, meyva, cimento ve tuğla, et, deri, pamuk gibi memleketimizde üretilen ilkel maddeleri işleyecek imalat sanayii hakkındaki sınırlı gelişme perspektiflerimiz müsaitir. Bu alanda, Ségou'da kurulacak bir mensucat kombinası kendi paşumuzu kendi memleketimizle kullanmak imkânim verecek ve böylece dokuma ithalâtımıza azaltacaktır. Modern tuğla fabrikası inşa hafinedir. Bu fabrika, bize eskisinden çok daha ucuz inşaat yapma imkânim verecek, sağlam, bol ve ucuz tuğla yapacaktır. Özellikle önemli olan ve ulaşırma masrafları yüzünden bize dört misli pahalı mal olan cimento meselesi çözüm yoluna girmiştir. Soğuk hava tertibatlı mezbahalar sürülelimden iyi faydalananımlı ve rantabilitenin önemli ölçüde artmasını sağlayacaktır. Bundan başka, böylece, deri üretimi artacak ve bir tabakhane kurulması imkâni ortaya çıkaracak, bu yoldan da bir ayakkabı fabrikasının kurulması mümkün olacaktır. Bunun projesi de incelenmektedir. Başka projeler de incelenmektedir; süt ve meyve ürünlerinden yararlanma ile ilgili olanlardır, söz konusu olan.

Sanayileşmenin bu özel alanında göz açıcı, ya da hemen kendini gösteren sonuçlar beklememeliyiz. Çıkarılarımızla ilgili olan, bir sanayileşmenin kuruluş şartlarının artırılması ile ilgili olan hiçbir şeyin yapılmadığı sömürge dönemi boyunca birikmiş olan gecikmeye katlanacağız. Bununla birlikte, gayretlerimize durmadan devam edeceğiz, çünkü memleketimizin herhangi bir bölgesinde umulmayan zenginliklerin ortaya çıkması mümkünür. Böylece, bir yandan, ithalâtımızı azaltacak ve başlica ihtiyaçlarımız karşılayacak olan çeşitli imalat sanayilerimizi kurarken, buna paralel olarak, az göz alıcı olan, ama uzun vadeli verimli olacak sermaye yatırımı yapılmamaktadır.

Milli özel sermayenin yokluğu, ya da az oluşu, bu sermayenin sanayi alanında bir çaba göstermesine imkân vermemektedir. Bu sebeple, memleketimizin sanayileşmesinin gerçek şartlarını yaratmak için ancak kendi öz kaynaklarımıza, bir de devletimize dost ülkelerin yardımına güvenebiliriz. Memleketimizde yeni üretim araçlarının kurulmasının ortaya koymduğu meseleler bunlardır.

JEAN-PAUL SARTRE
SÖZCÜKLER

(NOBEL 1964)

Çeviren: Bertan Onaran

Jean-Paul Sartre'in «Sözçükler»i kadar yankı uyandırmış kitap pek azdır. Aşağı yukarı bütün dünya dergileri ve gazeteleri bu eserle ilgili yazılar, ya da haberler bastılar. Fransızca adı «Les Mots» olan «Sözçükler» ayrıca yazarı 1964 Nobel Armagannıne verilmesine yol açtı. Ama Sartre armagam kabul etmedi. (Bu eserin Türkiye'de yayılmasına J. «Copyright Ajansı» nı aracılığıyla Gallimard Yayınevinden satın alınmıştır.)

7.5 lira

DE YAYINEVİ, VİLAYET HAN, KAT 2, CAGALOGLU
(Yön: 045)

İŞİN ASLI

Ahmet OKTAY

Bir zamanlar şirin toplum sorunlarıyla hiç mi hiç ilgisi olmayacağını ileri süren yazarlarım, bugündelerde «geri kalmış ülke yazısı» deyimini dillerinden düşürmüyor ve alttan alta «gele nekte» bir kurtuluş aranmasa gerektiğini savunuyorlar.

Sırrimizin, yaratıcılıktan yoksun bir «öykünme şırrı» haline geldiğini israrla belirtir bu yazarlar, «batılılaşmaya» denilen taktikti düşündürerek kurtulmamızı istiyor ve Mao Çe Tung'un «Çin'in batılılaşma diye bir sorunu yoktur» sözünde, kendilerine sarılmış bir dayanak bulduklarını sanıyorlar.

Bu yazarlar, şirin, genel olarak da yazının toplum sorunlarıyla ilgisi bulunmadığını savunurken nasıl biçimci idilere, geri kalmış ülke yazımı üzerinde düşündürmek de aynı ölçüde biçimcidirler.

BİR TARİHSEL SORUN

Herseyden önce, geri kalmışlığın bir tarihsel sorun olup olmadığında anlaşmak gerekiyor. Geri kalmışlığı, iç ve dış ekonomik ilişki ve gelişmelerin bir biçimleniş olarak kabulleniyorsak, bu taban üzerindeki ideolojik ürünlerin çözümünde, aydınık ve ileri bir tarih görüşünün uygulanması zorunlu olur.

Konuya bu açıdan bakıldıktan, geri kalmış ülke yazının sorunları da dil ve geleneksel söyleyiş gibi biçimsel nedenlere değil, sınıfın durunu, bular arasındaki nesnel ve düşünsel çekişmeler gibi somut nedenlere bağlıdır.

Süphesiz ki, geri kalmış ülke yazısında bir «Combeizm» den söz edilebilir. Ama bu Combeizm, batılı sanat biçimlerini ve evrensel felsefe özlerini kullanmaktan değil, tam karşıt, sorunu bir dil sorunu gibi ele alarak, dış ekonomik güçlerin içerideki egenmen güçlerle işbirliği yaptığı göstermemekten, sınıflararası ilişkilerin bilimsel bir tarih görüşü açısından yorumlanmasıından ileri gelir.

ASIL OLAN

Artık batılı sanat ve kilitir üründenyle ilişkimizi kalınaması gerektiği savunun bu yazarlarımız, Türkçenin içinde bulunduğu ekonominik — toplumsal sorunların nedenleri ve bunların dışaştırılmış biçimleri üzerinde durmuyor, fakat, eski yazımızın değerlerine, söyleyiş biçimlerine sarılmamızı sahne veriyorlar.

Anlamıyorlar ki, halkın uyannmasına, onun siyasal iktilâfın ele almasına yardım etmeyen bir çaba istedigi kadar gelenekleri dirilişin, halkın diliyle yakın ilişkileri, gerici bir çadır. Ve giderkek faşizmin kucagini yuvarlanır.

GEÇMİŞİN DEĞERLERİ

Toplumuca tarih görüşü, sorunu yalnızca bir «eda» sorunu olarak ele almamak şartıyla, geçmişin bir kenara bırakırmış. Ne var ki «geçmiş», tarihsel akışın, ilerici güçler çarpana yorumlanmasında kullanılacak bir «öz» olarak yer almıştır.

Toplumuca şirin elinde Körögeli «seyot» bir kahraman değil, geri kalmış ülke hukumun özgürük özlemi dile getiren ve sınıf

lararası ilişkileri biçimlendiren «bir yaratıcı güç» tür.

Ne var ki, geçtiğimiz on yılın basınlarda tüketen nasıl yoz laştırdığını görmeyen, geri kalmışlığımızın özel şartlarını anlamayan, ama şimdi birdenbireuluslu keşfetmiş bu yazarlarım, işi hic de böyle anlamadıklarını ortaya koymuş ve her zamanki gibi yanlıyorlar.

GELİŞEN OZLER

Ote yandan, gelişen özlerin gelenek, şirin felsefi dilişte ile ilişkilerini kavrayamamış bu yazarlar, geri kalmışlığının sorumluluğu falan açık yüreklikle uğraşıkları yok. İşin biçimini ilgilendiriyor onları.

Kısaca şunları söylemek istiyorum:

Bu geri kalmış ülkede işçi olarak, da aydın olarak da, sanatçı olarak da yabancılasmışız. Bu yabancılasmışın dış ve iç nedenleri var elbet. Ama bu nedenler, öyle «dil» oyunlarıyla çözümlenebilecek nedenler değil. Bize için temel sorun, bu yabancılasmışın ortaya konulmasıdır.

Tikelik bizi ilgilendiriyor. Çünkü sınıfı olanın ancak bu yoldan kavranması mümkün değildir. Besis kaba bir şematizm olur ve beşer özinden soyulur.

DERGİLERİN GETİRDİĞİ

BRECHT'İN SORGUYA ÇEKİLİSİ

Arkadaşımız Mennet Fuat'ın yönettiği YENİ DERGİ'nin Nisan sayısında, 1947 yılında, Amerika'ya Karşı Davranışları Araştırma Kuruluna sorguya çekilen Bertolt Brecht'in sorgusu yayımlandı.

Bir zamanlar, bir ünlu politikacıımız, «Türkiye, bir küçük Amerika olacaktır» demişti. Brecht'in sorguya çekilişini okurken kişinin «Meğer Amerika bir büyük Türkiye imiş» diyeceği gelir.

Okuyucularımıza o sorgunun tam amını okumalarını salık veririz; biz, yerimizin elverdiği ölçüde, bazı parçaları okuyoruz. - F.N.

Eric Bentley İngiliz dergisi «Encore» da Brecht'in (Brecht sorusundan birkaç saat sonra ABD'den ayrılmıştır) Zürih'de kendisine sorguya teşvip dinlettiğini yazıyor. «Konuşmaların gülünç yerlerindeki kuru kahkahası hâlâ duyuyorum.» Brecht, Bentley'e, avukatı Bartley Crum'un ona komünist olduğunu kabul etmesini sahî verdigini anlatıyor. Söylenen avukat: «ABD vatandaşlığı olmadığınız için hiçbir şey gelmez başınız, hem siz Amerikan değil, Alman Komünist Partisine üyeydiniz.» Brecht'in cevabı ise şöyledir: «Ama ben iye değilim ki!»

STRIPLING: Hanus Eisler'e tanışır musun? Johannes Eisler'i tanır musun?

BRECHT: Evet.

STRIPLING: Johannes Eisler'i ne zaman danan tanyorsunuz?

BRECHT: Sanırım dokuz yüz yirmi den beri. Aşağı yukarı yirmi yıldır.

STRIPLING: Bazi eserler üzerinde onuna birelikte çalışınım mı?

BRECHT: Evet.

STRIPLING: Mr. Brecht, Komünist Partisi üyesi misiniz, ya da hiç Komünist Partisi üyesi oldunuz mu?

BRECHT: Açıklamamı okuyabilir misim? Bu soruya cevaplanıracagım, ama açıklamamı okuyabilir misim?

STRIPLING: Açıklamanızı lütfen başkana verir misiniz?

BRECHT: Buyrun.

BASŞCAN: All right, açıklamayı gözden geçirelim.

(Mr. Brecht, açıklamasını başkana verir.) BASŞCAN: Mr. Brecht, Kurul açıklamayı dikkatle okudu. Almanya'daki yaşayış çok ilgi pekiç bir biçimde anlatılmış, ama açıklama bu sorusunun hâlbile ilgisi yok. Bu yıldan sizin bu açıklamayı okumanızı gereksiz buluyoruz.

STRIPLING: Mr. Brecht, sorulara devam etmeden önce, 19 Eylülde elimize geçen ve Kurul üzerine çikmamızı bildiren çağrınu tutanaga geçmesini istiyorum. Siz buraya bu çağrı üzerine geldiniz, değil mi?

BRECHT: Evet.

STRIPLING: Evet, deminki sorumu tekrarlamak istiyorum. Herhangi bir ülkede Komünist Partisi üyesi misiniz, ya da hiç oldunuz mu?

BRECHT: Bay Başkan, bazı meslektaşlarının bu soruya yersiz bulduklarını duydum, ama ben bu ülkede konuşum ve bir takım hukuki çekişmelerle girmek istemiyorum. Bu yıldan sorumuzu tastamam ve elimden geldiğ

BUGÜN PAZAR

Bugün Pazar.

Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.

Ve ben ömrümde ilk defa

Gökyüzünün bu kadar benden uzak

Bu kadar mavı

Bu kadar geniş olduğuna şaşarak

kimildanmadan durdum.

Sonra saygıyla toprağa oturdum.

Dayadım sırtımı duvara.

Bu anda ne düşmek dalgalarla

Bu anda ne kavga, ne hürriyet, ne karım.

Toprak, güneş ve ben...

Bahtiyarım.

Nâzım Hikmet

meden gönülümüzde doğru görüşle oyuncular yaratabileceğini sanıyorum. Ustalık gönülmizde yazılıan tarih de Marx'ın tarih ilminin incelemesinden pek çok etkilenmiştir.

STRIPLING: Mr. Brecht, Birleşik Devletler'e geldiğinizdenberi Komünist Partisi'ni herhangi bir toplantısına katıldınız mı?

BRECHT: Hayır, sanmıyorum.

STRIPLING: Sanmıyorum musunuz?

BRECHT: Hayır,

BASKAN: Peki, emin değil misiniz?

BRECHT: Hayır — — eminim, evet.

BASKAN: Komünist Partisi'nin toplantılarına hiç katılmadığımıza emin misiniz?

BRECHT: Evet. Oyle sanıyorum. Altı yıldır buradayım — — — Altı yıldır buradayım — — — Sanmıyorum. Politik toplantılarla katıldığımı sanıyorum.

BASKAN: Hayır. Söz konusu olan politik toplantılar değil, Birleşik Devletler'de Komünist Partisi'nin herhangi bir toplantısına katıldınız mı?

BRECHT: Sanmıyorum, hayır.

BASKAN: Emin misiniz?

BRECHT: Samiyorum eminim.

BASKAN: Samiyorsunuz?

BRECHT: Evet. Görlüşüme göre böyle toplantılar katıldığımı sanıyorum.

STRIPLING: Mr. Brecht, hiç Komünist Partisi'ne gitmek için başvurduğunuz mu?

BRECHT: Soruya anlamadım. Ne yazınım mı — — ?

STRIPLING: Hiç Komünist Partisi'ne gitmek için başvurduğunuz mu?

BRECHT: Hayır, hayır, hayır, hayır, hâly, hâly.

STRIPLING: Bay Başkan, biz burada — —

BRECHT: Ben bağımsız bir yazardım, bağımsız bir yazar kalmak istedim ve buna dikkatiniz ölçüm; hiçbir partile girmemem benim iç kuramsal olarak da en iyil olduğu inancımıza inanıyorum. Sizin burada okuduklarınıza yalnızca Alman komünistleri için değil, bütün işçiler için yazılmıştır. Sosyal demokrat işçiler de vardı bunların oyanışlarında, katolik sendikaların katolik işçiler de, hiç bir partiden olmam ve hiçbir partile girmeyi düşünmemiş işçiler de.

BASKAN: Br. Brecht, Gerhard Eisler siz Komünist Partisi'ne girmeye hiç teşvik ettili mi?

BRECHT: Hayır, hayır.

BASKAN: Hans Eisler siz Komünist Partisi'ne girmeye hiç teşvik etti mi?

BRECHT: Hayır, böyle bir şey yapmadı. Sanıyorum ben hep yalnızca bir yazar olarak alındım, yazmak ve doğru bulduğumu yapmak isteyen bir yazar, bir politikacı değil.

BASKAN: Hiç siz Komünist Partisi'ne girmeye teşvik eden bir kimseyi hatırlıyor musunuz?

BRECHT: Herhangi bir kişi bir kere buna teklif etmiş olabilir, ama sonra buna göre bir şey olmadığını farkına vardım.

BASKAN: Siz Komünist Partisi'ne girmeye teşvik eden kimlerdi?

BRECHT: Oh, okuyucular.

BASKAN: Kimler?

BRECHT: Şirlerimi okuyanlar ya da dinleyenler. Demek istiyorsunuz ki — — — Hiç resmi bir teklif yapılmadı — —

İkinci Yılına
Yeniliklerle Giren

Sosyal Adalet

Nisan sayısı çıktı
Bütün Gazete ve Kitabevlerinden isteyiniz.

(YON - 046)

Üç parmak kalkınca

Ereğli Demir Çelik Fabrikaları adı unumlu heyet toplantıları için, yöneticiler mizansenin iyi hazırlamışlardı. Toplantı, Alman Kütüphanesinin sergi salonunda yapılacaktı. İdare Meclisi ve Genel Müdürülük Kadrosu, toplantıya beş on büyük hissedardan başkasının nasıl olsa gelmeyeceğini ve işlerin süratle bu bir avuç insan arasında kolaylıkla halledileceğinden emin salonda hiç bir tertibat alınmadı. Oyle ki, salona bir hoparlör ve mikrofon tesisi bile konmamıştı. İdare Meclisi Başkanı Danış Koper bir masanın gerisinde toplantıyı açacak, raporlar hakkında kimse söz almamıştı, önceden pazarlığı yapılmış özel murakiplar seçilecek ve ibraha gidilecek, toplantı da böyle son bulacaktı. Hesap evde böyle yapılmıştı ama, pazardaki ile hiç uyusmadı. Bir kere salona, ikiyüze yakın ortak geldi. Hem de öyle büyük hisseli ortaklar değil, beş yüz liralık, bin liralık tasarruflarını bir kârî istir diye bu fabrikanın hisse senetlerine yatırımsız, sonra da türlü yolsuzluk söyleşenlerini duya duya yüreklerine kurt düşmeli ortaklar, Assubaylar, emekli öğretmenler, hatta köylüler.

Kimseyin konuşmayacağına göre hepsi yapan Dacis Koper başkanlığında İdare Meclisi ve Genel Müdürülük mensupları, söz isteyenlerin, dertlerini dökmeğe isteyenlerin sayısında bir hayli kabarık olduğunu görince olsakça açık bir hoşnuttuluğa kapıldılar. Hele bir de bu ortaklardan birçoğunun anonim şirketlerinden haberdar olmaması ve örneğin 500 lira karşılık bir kişin sadece iki oy varsa, bir başkasının bir milyon oy bir tek parmağı ile temsil ettiğini anlamasının doğurduğu karışıklık, toplantıya zaman zaman bir tuftat tiyatrosu havasını verdi. Salonda bulunan küçük hisselerden belki yüz tanesi birden bir konunun oylamasında kabul ya da red için parmaklarını kaldırıyorlar, buna karşılık örtakta iki kişi bunların aksine parmak kaldırıyorlar int karar bu iki kişi ne istedilerse o oluyordu. Zaten işi tartışma da buradan çıktı. İşin böyle olduğunu Nuri Aslantaş Paşa bile farkında değildi ve «Ben beş milyon lirayı temsil ediyorum, herkes de benimle beraber parmak kaldırıyor, sonra da siz bizim oylamızın kabul edilmediğini söyleyorsunuz diye dert yaşıyordu. Zira gerçekten bütün kararlar önde oturan iki kişinin, Fabrikanın yüzde ellibir hissesine sahib Sümerbank ve Karabük temsilcilerinin oylarıyla belli oluyordu. Salonda 1.292.676 oy sahibi vardı ve bunun dokuz yüz kürsü bini bu iki kişi tarafından temsil ediliyordu. Dolayısıyla salonda geri kalaşaların tamamı bunların oylarının aksine oy kullanısal bile hersey bu iki kişisinin parmağı istikametinde sonuçlanıyordu.

Türk Hava Kurumunun 5 milyon lirasını bu fabrika hisse senetlerine yatırımsız olmaktan dolayı viddan azabı çektiğini söyleyen Aslantaş Paşa, bu yüzden dertliydi. Paşa, «Buradı karagöz mi oynatacağız, iş mi göreceğiz? Hisse senetlerini verilmez, her şey olup bittiye getirilir. Böyle sey olmaz. Burada da konuşmayı yapsak, sual sormayıcaksak, cekip gidelim» diyordu.

Aslantaş Paşa, tekrar tekrar bu konunun üzerinde durdu: «Azişlik, biz bu eve gelinmişiz. Beş milyon lira karşılığı, 10 bin hissemiz de olsa, bu oyların hiç bir değeri yok. Bunu öğrenmek. Ama hiç Jejilse, söz hakkımız olsun. Sorular, sorabilelim. Bir yıl içinde vedi dede murakip değişmiş! Değişenler, niye deşisti? Bu beşler idare meclisinde, işi yapan kendileri, reylerin çoğunluğunu da kendileri temsil ediyorlar sonra da bizi çağırıp murakebe edin diyorlar. Tâyinleri istedikleri gibi yaparlar istemediklerini değiştirirler. Kimlerin seçtiniz, bazı adamlarımızı tâvin etmişiniz niye? Bizim de duyduklarımıza var, bunları soralım. Niçin vedi dede murakip değişmiş sonra kalkıyor burada her murakip viddan kanaattan istifa ettirmi dîvâr. Bu viddan kanaat neymis, öğrenmek istiyoruz. Aslantaş Paşa, bu viddan kanaati öğrenemedi

Hem Hâkim, hem dörtlü

Ortaklar Genel Kurul toplantısında ilk sıkışvetler usul meselelerinden başlıdı ve bu oturuma başkanlık eden Danış Koperin de çok işine geldiğinden, toplantı hen bu hava içinde sürdürülüp bitti. Ortaklardan Lâatif Orhan Karaşın, salona bir mikrofon tertibatının bile konmamasından dert yanarak «bîzî avâlı vanmış kedi vavrusu gibi bar bar bağırtıvorsunuz. Bir mikrofon bile yok böyle milyarlık bir teşekkül her türlü imkânı varken, bir ortak toplantıyı bile düzenleyemiyor, bir mikrofon temin edemiyor» dedi. Başka bazı ortaklar, «İşletme tasarruf yapıyorsa» diyecek konuşmayı tatlandırdılar.

Sonra gündeme, 19 maddelik vol. yolsuzluk dosyası için özel murakiplar seçilmesi mi önce yer alınsın, yoksa şartı ib-

EREGLİ-ÇELİK Genel Kurulu

ra mi meselesi tartışılmaya başlandı. Ortaklardan Coşkun Böllükbaşoğlu, gündem değişikliği yapmak zarureti belirterek, yolsuzluklar karara bağlanmadan bir İbranın söz konusu olamayacağını, önce murakipların seçilmesi gerektiğini söyledi.

Fabrikanın yüzde 51 hissesine sahib devlet kuruluları Sümerbank ve Etibank ile Ankara Ticaret Odası beş kişilik bir murakiplar hevetin kurulmasını daha önce Ereğli Demir Çelik İdare Meclisi ile ortaklaşa yaptıkları bir gizli pazarlık toplantılarında etti. Sonra bu toplantıda tesbit ettiler. Sonra bu toplantıdan fabrikanın hissedarlarından İş Bankası da kendilerini temsil eden beş kişilik bir murakip, daha karşısını, Fabrikanın Amerikalı ortakı Kopers de bir başka murakipla temsil edilmedi.

İş Bankası ile Sümerbank, Ankara Ticaret Odası ile birlikte bîzî hissedarlar olarak beş kişilik murakip adaylarını ortaya sürüyorlar. Bu beş kişilik aday listesi söylevi: Ankara Ticaret Odası adayı Yüksek Mühendis Ahmet Ak, Karabük adayı İrfan Pehlivan ve Selahattin İnce, Sümerbank adayları olarak Prof. Ali Bozer ve Mazhar Hıçsaşma.

Karatahta varılan bu listenin altına İş Bankası, kendi adayı olarak Avukat Tahir Sebil'li, Koppers firması da adayı olarak Orta Doğu Üniversitesi Rektörü Kemal Kurdaşın adını yazdırdı. Bundan sonra da, ortaklar arasında, özel murakipların kaç kişi olacağının konusunda bir tartışmadan başlandı. Mütâahhit Feyvaz Köksal, THK Başkanı Tuğeneral Nuri Aslantaş, İbrahim Göktürk, Nevzat Savmen gibi ortaklar bîzî hissedarların adayı olarak ileri sürüldüklerini murakipların testi bitin en usulsiz olduğunu. Özel murakiplar hevetin mutlaka hakiki özel tescibî bîzî hissedarlar temsil eden murakipların da katılması tezni, dolavisi ile kendilerinin de adayı olması ve seçiliği tezî hararetle savundular. Hesecandan bembeyaz kesilmiş Feyvaz Köksal vîzî konusunda devletçiliğe şiddetle catararak, «Sümerbank ve Karabük yüzde 51 hisseye sahip, her dedikleri oluyor. Mülâkâtları da onlar seçiyor. İdare Meclisinde de onları temsilcileri var. Umum Mîdürlüknin seçtiği bir memur nasıl olur da amârinin murakabe edebilir? Bu nasıl İş! Onların reyleriyle onları memurları murakip olarak seçiliyorlar, bu oyunun sonuna jedi.

İş - Taş Pasajının sahibi ise bir özel teşebbüsî olarak yaptığı konuşmada «özel teşebbüsî bu üç milyarlık işletmede denizde bir katre gibidir ama bu onun söz sahibi olmasını önemsemeliydi.» dedi. Devletin yatrığı yüz milyonlara liraya karşı, içeş beşer bin liraları ile kıymetler koparanlar daha sonra, devlet işletmeciliğine verdiler veriştirdiler. Sü-

merbank ve Karabük memurlarının hiç bir işe yaramadığını paranın çoğunu devlet vermiş diye rey hakimiyetine sahip olduğunu söyleydi. Bu ıktisadi devlet kuruluşlarının İslâyîserîkîn birer rezale特 oduguunu, memurların amîrlarını murakabe edemeyeceğini, Ereğli Fabrikasında bari devletçilik anlayışını yerleştiren Şâline geçmek gerektiğini söyle.

O toplantıda devlet temsil eden Sümerbank ve Karabük temsilcileri bu arada Devletçî bir partilin kayırmayı ile Sümerbank Genel Müdürülük Genel Sekreterliğine gelmiş Firuzan Selçuk gibi kişiler, devlete yapılan bu ağır tecavizler ve haksız ithamlar karşısında mütebessim sustular. Böylece de devlet işletmelerinde nâm devletçilik, aleyhinde bir zihniyet temsilcilerinin işbaşında olduğunu bîzî öreşinden birini daha verdiler. Devlet işletmeciliğî, daha doğrusu kendilerinin yaptıkları işletmecilik yerin dibine sokulmak istenilen çit çıkardılar. Sadece bir memur, Sümerbank temsilci Salih Yener, devlet işletmeciliğine katıldı, için değil de murakip olan memurların amîrlarını murakabe edeyemecekleri sözlerine kızdı, içi söz aldı ve «biz idare temsilcilerimizin amîrlarımızın, Umum Mîdürlüknin kölesi değiliz, vîdanî kanaatlerimize göre hareket ederiz» dedi.

Sosyalistten murakip olur mu?

Görüşmeler adaylar bes mi olsun yedi mi yoksa Jokuz mu diye uzayıp gidiyor. İdare Meclisi ve Umumî Heyet Başkanı Danış Koper'in de ustaca manevrasıyla söz hic bir şekilde yolsuzluk dosyasına gelmeden konuşmalar uzuyordu. Bu arada özel teşebbüs şampiyonları kendilerini gösterdi. İstiklal adayı Feyvaz Köksal, İbrahim Göktürk, Nevzat Savmen gibi ortaklar bîzî hissedarların adayı olarak ileri sürüldüklerini murakipların testi bitin en usulsiz olduğunu. Özel murakiplar hevetin mutlaka hakiki özel tescibî eden murakipların da katılması tezni, dolavisi ile kendilerinin de adayı olması ve seçiliği tezî hararetle savundular. Hesecandan bembeyaz kesilmiş Feyvaz Köksal vîzî konusunda devletçiliğe şiddetle catararak, «Sümerbank ve Karabük yüzde 51 hisseye sahip, her dedikleri oluyor. Mülâkâtları da onlar seçiyor. İdare Meclisinde de onları temsilcileri var. Umum Mîdürlüknin seçtiği bir memur nasıl olur da amârinin murakabe edebilir? Bu nasıl İş! Onların reyleriyle onları memurları murakip olarak seçiliyorlar, bu oyunun sonuna jedi.

Profesör Aksoy'un adının da adaylar arasında karatahta yazılması ise, başta Danış Koper olmak üzere Ereğli Demir Çelik yöneticilerinin başlarından aşağı bir kova kaynar su döktülmüş havası yarattı. Bu arada Karabük ve Sümerbank temsilcileri arasında Aksoy'un da özel murakiplar listesine itâli için propaganda yapanlar, toplantıya katılan devlet temsilcilerinin de, köktü dışardaki menfaatlerin temsilcilerinin de ruh halini açıklıkla gördüler. Sümerbank Genel Sekreter olarak oraya gelmiş olan Firuzan Selçuk ayne söyleydi: «Muammer Aksoy mu, ne müminasebet? O sosyalisttir. Ereğli'nin devletleştirilmesini ister, bu işe yâküti bir fikirdir. Ona oy veremeyiz». Biraz ötede özel teşebbüs şampiyonlarından Feyyaz Köksal da tipki Firuzan Selçuk gibi konuşuyor, Aksoy gibi bir murakipin yapacağı namuslu mukâbede duyuğu endişeleri belirtiyordu.

General Nuri Aslantaş ve benzeri bazı adaylar memur oldukları, ya da devlet hizmetinde çalışıkları için, yapılan baskılarda adavıklarını geri almak zorunda bırakıldılar. Sonra oylamaya gecildi. Sümerbank ve Karabük'le Ankara Ticaret Odası'nın ilk beş adayı sadece işi kişisel partikülârîyle seçildi. Sonra sıra, karatahta sırasıyla vazîlmiş öteki adavalar geldi. Ereğli Demir Çelik'in bol maâşlı hukuk mîlüsâvi Prof. Mukbil Ozvörük adayı tahtaya yazın ismini bizzat idare ediyordu. En başa İş Bankası'nın adayı Avukat Tahir Sebil'li'nin adını yazmış, Muammer Aksoy'u ise en alt sıraya koymustu. Tahir Sebil adı oylanmadı. Sümerbank, Karabük, Ankara Ticaret Odası ve İş Bankası temsilcileri varmaklarını kaldırdılar ve seçim bitti. Artık geride adalar yazılmış adayları ayrıca oylamaya hizmet yoktu. Böylesce, 19 kalem yolsuzluk dosyasını inceledi bunları bir karar bağılavacak olan özel murakiplar seçilmiş oluyordu. Mizansen öylesine iyi hazırlanmıştı ki, bu seçimden heren sonra ikinci bir önergie verilerek, özel murakipların görevleri karşılığı 15'er bin lira ücret alımları ve her gün için de kendilerine 50 lira vîvîmîye verilmesi öteki bilâcümle ihtiyaclarının karşılanması karâlastırıldı. Önemli bir mesele haldeymişti.

Komedinin sonu

Oğleden sonraki toplantıda ise rapor fizerindeki görüşmeler geçildi. Bu görüşmelerde lâf enflasyonundan başka kayda değer hiç birsey olmadı.

Bir taşım menfaat çevrelerinin sözçüsü durumunda ortaklar arasında yer alanlar, siddetle bu önergieye karşı çıksamı hukuki deşeri olmadığını ieri sürdü. Muhsin Adil Binal da öngervesini geri adı. Sonra özel teşebbüs şampiyonlarından ve láflarına hic bir zaman başı ile sonu birbirini tutmayan Feyvaz Köksal konusunda Avrupa, Amerika ve Rusya dahil hic bir batı ülkesinin Türkiye'de bir devletçilik fabrikası kurulmasının istenmesi, bunların Türkiye'de devamlı bir pazar olarak görmeyi arzulayacaklarını belirtti. Fabrikanın hisselerinin biran önce özel teşebbüs sahiplerine devrini istedikten sonra da su hikme vardi: «Türkîye'yi pazar yapmak isteyenler, doktrinerler ve buradan menfaatlenmemeleri kolaylıkla halinedirler. Fabrika hakkındaki bütün töhmîter kötülükler buradan gelmektedir.»

Feyyaz Köksal daha sonra YON'un son sayısındaki basıyanın pasajları okuyarak, sosyalistlerin fabrikannın özel teşebbüs devrine karşı olduklarını söyledi.

Türk Hava Kurumunun 5 milyon liralık hissesini temsil eden Nuri Aslantaş ise Ereğli Demir Çelik için ileri sürülen yolsuzluklardan söz ederek, «yolsuzluk gibi gösterilen seyler bana pek yolsuzluk gibi gelmiyor. İkibuçuk milyarlık bir yatırımında böyle seyler olur. Felâl olsun...» dedi.

Karabük temsilcisi ise, sanki şirkette en büyük söz sahiplerinden ve idare meclisinde en yetkili olanlardan deşilmişler gibi fabrikanti memurlarının bir tekine 2.6 lâf düşüldü. Bîro personeli sayısının azaltılması gerektiğini söyledi. Sümerbank temsilcisi ise, dedikoduların ve ıktisadi devlet teşekkülârî temsilcilerinin sir vermek töhmîti altında bırakılmışından yakınarak, «dedikodu fûryaları olur. Buna önlême kimsenin iradesinde değil. Biz sir vermıyoruz. Devlet sirları öğreniliyor. Öğrenmek isteyenler öğreniyor» dedi. Bu lâf enflasyonundan sonra rapor fizerindeki görüşmeler sonuçlanmış oldu. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları ortakları adı umumi heyet toplantı, ardından birbirin dedikodu ve beyinlerde cengellenmiş soru birakarak kapandı.

O gece Demir Çelik Yöneticileri Süreyya pavyonunda kendilerine mukellef bir geçmiş olsun ziyafeti çektiler. Ama ne kadar çaba gösterirlerse göstersinler, bugün kapadıklarını sandıkları Ereğli Çelik dosyası bir gün mutlaka açılacak.

